Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...1921 оной ...21-нээ гарана. | № 72 (18395). | 1990 оной мартын 28, среда | Сэн 3 мүн.

КПСС-эй областной комитедэй табадахи пленум

...ЭНЭ ЭРХЭ БАЙДАЛДА ХҮДЭЛЖЭ ҺУРАХА

...СС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. БЕЛЯКОВОЙ хэһэн элидхэл

...Буряадай областной комитедэй табадахи пленум ...партиин обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков ...ЦК-гай мартын (1990 он) Пленумэй дүнгүүд бо- ...стной партийна организацида тоосоото-һунгалтын ...үнгэргэхэ тухай» элидхэл хэбэ.

...рэ элидхэл хэхэдээ, тэмдэглээ һэн.

Шэнэдхэгдэһэн КПСС хадаа Маркс, Энгельс, Ленинэй сургаал һургаалнуудые зохёохы ёһоор хүгжөөлгэдэ ажал ябуулгаяа үндэһэлдэг ниитэ нэгэн һанал бодолтой коммунистнуудай холбоон, хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай аша туһые элирхэйлдэг социалис һунган шэлэлгын парти болоно гэжэ тоолонобди гээд тэрэ саашадаа зааһан байгаа.

Захиран зонхилолгоһоо арсабашье, КПСС манай обществын, тэрэнэй экономикын байдалай, социальна хүгжэлтын түлөө арад зоной урда политическэ талаар харюусалгатай хүтэлбэрилхы парти зандаа үлэхэ юм. Энэ харюусалгань манай ажабайдалай үндэһэн шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хэбаадалгаһаа парти зайсангүй, бүтэмжэтэй һайн политика бэелүүлхэ, обществын ажабайдалай бүхы һалбаринуудта эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулжа, политическэ хүтэлбэрилэгшын, арадай этигэл найдалай эрхэеэ харюулха ёһотой гэһэн эрилтэ табина.

Шэнэ Устав парти доторой ажабайдалда гүнзэгы ехэ хубилалтануудые хэхые хараална. Парти доторой харилсаанууд шэнэ шэнжэ шанартай болохо ёһотой: демократизм ба нүхэсэл, олон ондоо һанамжа ба олондо мэдээсэлгэ, усөөнхиин аша туһые хүндэлэлгэ, партийна гурим журам. Тиихэдэ парти ниитын хуули ёһоор ажаһуудаг бата бэхи, ниитэ нэгэн эмхи байха ёһотой гэжэ ЦК-гай Пленум дээрэ тэмдэглэгдээ һэн.

Партиин эмхидхэлэй байгуулалтые гуримшуулһан Уставай ёһо гуримууд шэнэлэгдэнэ. Партиие имагтал нютагай ёһо гуримаар байгуулха гэһэн дурадхалнууд Пленумэй урда тээ оруулагдаа һэн. Партиин байгуулалтын нютагай ба үйлэдбэриин шэнжэ шанарые үлөөхэ шухала гэжэ Пленум мэдүүлбэ. Юундэб гэхэдэ, ондоогоор хандалга партиие ажалша коллективүүдһээ таһалжа холодуулха, олониитэтэй тэрэнэй холбоое һуларуулха байна.

Партиин үндэһэ һуури болохо партийна эхин организацида Устав соо онсо анхарал хандуулагдана. КПСС-эй политика зохёолгодо партиин доодо шатануудай улам ургажа байгаа үүргэ нүлөө бэхижүүлэгдэнэ, дээдэ таладань байһан органуудай тэдэнэй ажал ябуулгада хамааралсалгые зайсуулна. Программанууд болон ажал ябуулгын түхэл шэнжэнүүдые, байгууламжые, суглаануудые үнгэргэлгын болзор ба гуримуудые тодорхойлолгодо хабаатай асуудалнуудые бэеэ даагаад, харюусалгатайгаар шиидхэхэ арга Шэнэ Устав партийна эхин организацинуудта лаб хангана.

Партиин райкомуудай, горкомуудай эдэбхитэй ажал ябуулгада таарамжатай эрхэ байдалые Устав тодорхойлно, партиин байгуулалтын түшэг тулгуури болохо шатануудай үүргэ дээшэлүүлнэ.

Гэхэтэй хамта ажал хэрэгэй аша туһада байгуулалтын асуудалнуудые зохёохы ёһоор бэеэ даагаад бэелүүлхэ шиидхэбэри абтаба. Мүнөөнэй байгууламжа нютагай-захиргаанай хубаарилгада хэлбэришэгүй, нягта холбоотой гэжэ тооложо болохогүй. Райкомуудые, горкомуудые байгуулга гү, али болюулалга хүрэтэр байгууламжын асуудалнуудые өөһэдөө шиидхэхэ эрхэ КПСС-эй ЦК партиин обкомуудта, крайкомуудта олгоо. Энэ талаар бодожо үзэхэ юумэн маанадта бии.

КПСС-ые бүрин бүтэн зандань үлөөхэ гээшэ мүнөө бэелүүлэгдэхэ гол зорилго мүн. Үндэһэ яһанай шэнжэ шанарай талаар КПСС-ые хубаарилан таһалжа болохогүй гэжэ ЦК-гай мартын Пленум дээрэ дахинаа тэмдэглэгдээ. Тиигэбэл ниитэ нэгэн партийна политика бэелүүлжэ болохогүй. Совет Федерациие, ССР Союзые бэхижүүлхэ талаар КПСС-эй эрхэ уялгануудые хамжуулжа, залан хүтэлбэрилжэ болохогүй.

Энээнтэй дашарамдуулан, Россин Компартиие байгуулха тухай асуудал онсо шухала удха шанартай. КПСС-эй бата нэгэдэлые хангалгада, бүрин бүтэн байлгада Россин, тэрэнэй коммунистнуудай ямар ехэ үүргэ дүүргэхэ байһан тухай хэлэһэнэй үлүү гэжэ М. С. Горбачев элидхэл соогоо хэлээ һэн. Минии һанахада, энэ асуудалые шиидхэлгэһээ КПСС-эй, манай ССР Союзай хуби заяан гол түлэб дулдыдаха байна.

ЦК-гай Пленум дээрэ энэ асуудалда ехэ анхарал хандуулагдаа, элдэб янзын һанамжанууд хэлэгдээ. XXVIII съезд болотор Россин партийна конференци үнгэргэхэ гэһэн шиидхэбэри Пленумэй абаһыень мэдэнэ ха юмта даа. Тэрэниие июниин 19-дэ үнгэргэхые Михаил Сергеевич дурадхаа һэн. Мүнөөдэр бидэ нэгэ түлөөлэгшые конференцидэ бэлдэхэ комитедтэ һунгаха ёһотойбди.

Партиин съезддэ бэлэдхэлэй түрүүшын шатые түгэсхэһэн болзорые ЦК-гай мартын Пленум тодорхойлһон байгаа. Съездын урда тээхи Программын болон Уставай документнүүд баталагдан абтаа. Мүнөө бүхы партийна организацинуудта, коллективүүдтэ съездын урда тээхи проектнүүдые зүбшэн хэлсэлгые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, партиин ажабайдалай үндэһэн шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ коммунист бүхэниие хабаадуулха гээшэ тон шухала.

Бүхы коммунистнуудай этигэл найдалай мандат абахын тула партийна организацинуудта тоосоото-һунгалтын кампаниие эдэбхитэй һайнаар ябуулха шухала гэжэ М. С. Горбачев КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ хэһэн элидхэл соогоо тэмдэглээ.

Хэзээ — XXVIII съездын урда тээ гү, али һүүлээрнь гү — партийна организацинуудта тоосоото-һунгалтын суглаануудые үнгэргэлтэй гээшэб? — гэһэн асуудал табигдаһан байгаа. Энэ Пленум дээрэ тус асуудал үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Союзна республиканууудай Компартинуудай ЦК-нууд, РСФСР-тэхи партиин крайкомууд, обкомууд партийна организацинуудта тоосоото-һунгалтын кампаниие үнгэргэхэ гуримые, болзорнуудые тогтоохо зэргэтэй гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Пленум абаһан шиидхэбэри соогоо тодорхойлоо һэн. Тиимэһээ мүнөө үедэ зүбшэн хэлсэжэ, тодорхойлхо ёһотойбди.

Нэмэл партийна суглаанууд, семинарнууд, республикын партийна эдэбхитэдэй зүблөөнүүд дээрэ партийна организацинуудта тоосоото-һунгалтын кампани үнгэргэхэ болзорнууд, КПСС-эй XXVIII съезддэ делегадуудые һунгаха гурим тухай партийна байгуулалтын ба кадрова хүдэлмэриин асуудалнуудаи талаар КПСС-эй ЦК-гай комиссиин дурадхалнууд үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

КПСС-эй XXVIII съездын һүүлээр тоосоото-һунгалтын кампани үнгэргэхые олонхи партийна комитедүүд, партийна организацинууд дурадхана.

Республикын партийна организацинуудай, коммунистнуудай һанамжые хараада абажа, КПСС-эй обкомой бюро XXXV областной тоосоото-һунгалтын партийна конференциие хоёр шатаар үнгэргэхэ дурадхал оруулна. Июнь һарада областной партийна конференци дээрэ баталагдан абтаһан гуримтай зохилдуулагдажа һунгагдаһан КПСС-эй XXVIII съездын делегадуудай списогые баталха, «Энэрхы ёһото, демократическа социализм тээшэ» гэһэн КПСС-эй ЦК-гай Платформын проектые, КПСС-эй Уставай проектые зүбшэн хэлсэхэ шухала. Тэрэшэлэн областной партийна конференциин хоёрдохи шатада бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ комиссинуудые, хүдэлмэриин бүлэгүүдые байгуулха.

Нарин нягтаар бэлдэһэнэй һүүлээр областной тоосоото-һунгалтын конференциие декабрь һарада үнгэргэжэ, областной комитедэй, шалгалтын комиссиин тоосоонуудые шагнаха, партийна комитедэй ба хиналта-шалгалтын комиссиин һунгалта үнгэргэхэ.

Конференцидэ түлөөлэлгын хэмжээе КПСС-эй 90 гэшүүдһээ 1 делегат һунгахые энэ пленум дээрэ тогтоохые хараалха ёһотойбди. Иимэ түлөөлэлгын хэмжээнэй үндэһөөр 610 делегат областной партийна конференцидэ һунгагдаха зэргэтэй. Областной партийна конференциин делегадуудые майн 15 болотор партийна организацинуудта һунгаад, тэдэнэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдые декабрь һара болотор һунааха, партийна организацинуудта тоосоото-һунгалтын суглаануудта бэлдэлгэдэ, тэдэниие үнгэргэлгэдэ, партийна комитедүүдые бүридүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаха аргаа эдэнэртэ олгохо шухала.

Хэрбээ партийна организацинуудта тоосоото-һунгалтын кампаниие съездын һүүлээр үнгэргэхэ шиидхэбэри абабал, манай һанахада, август-сентябрь һарануудта — партийна бүлэгүүдтэ, цеховэ партийна организацинуудта, сентябрь-октябрь һарануудта партийна эхин организацинуудта тоосоото-һунгалтын суглаануудые октябрь-ноябрь һарануудта районно ба городской тоосоото-һунгалтын партийна конференцинүүдые үнгэргэхэ хэрэгтэй.

Партийна организаци бүхэнэй байдалые, ажал хэрэгүүдые али бүхы талаһаань гүнзэгыгөөр хаража үзөөд, партийна хүдэлмэриие үндэһөөрнь һайжаруулха хэмжээнүүдые абаха. Хубилган шэнэдхэлгын хэрэгтэ үнэн сэхэ, партийна организацинуудай зүгһөө дэмжэгдэдэг, партийно-политическэ онол ерганууудые бэелүүлжэ шададаг коммунистнуудай дундаһаа шэнэ хүсэнүүдые партиин хүдэлмэридэ элсүүлэн хабаадуулгада онсо анхаралаа хандуулха шухала. Партиин XXVIII съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр КПСС-ые шэнэдхэлгэдэ нүлөө ехэтэй шэнжэ шанар олгохо аргатай хүнүүдые партийна хүдэлмэридэ дэбжүүлхэ.

КПСС-эй XXVIII съезддэ делегадуудые һунгаха гуримые мүнөөдэр зүбшэн хэлсэхэ ёһотойбди. Съезддэ делегадуудые һунгалга үргэн демократиин, олон кандидатурын үндэһэ һуури дээрэ бүхы коммунистнуудай хабаадалгатайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэй.

Съездын делегадуудые һунгаха гурим тухай КПСС-эй ЦК-гай мартын (1990 он) Пленумэй тогтоолые хүтэлбэри болгон, партийна организацинуудай, коммунистнуудай, олониитын, һанамжануудые хараада абажа, манай һанахада, нэгэ мандадтай һунгуулиин округуудһаа КПСС-эй XXVIII съезддэ делегадуудые һунгалгын түрүүшын вариант эгээл таарамжатай байна. Һунгалта үнгэргэхэ областной комиссиие мүнөөдэр һунгаха ёһотойбди. Тэрэнэй бүридэлые таанад дурадхаха зэргэтэйт. Түлөөлэлгын хэмжээнтэй таарадуулан, энэ комисси партийна һунгуулиин округуудые байгуулха юм. Хэрбээ Улаан-Үдэдэ партийна округуудаар һунгалтын үнгэргэгдэлгэдэ һэжэглэлтэнүүд түрэхэгүй байна. Хүдөөгэй районуудаар һунгалтануудай болоходо, асуудалнууд гарахадаашье магадгүй. Хэрбээ республикын газар дээрэ һунгалта үнгэргэхэ талаар һайн вариантнуудай бии болоо һаань, областной комитедэй ээлжээтэ пленум дээрэ тэрэниие зүбшэн хэлсэхэ. Энэ асуудалаар баталагдан абтаһан тогтоол соо иигэжэ бэшэхэ.

Съездын делегадуудые һунгалга хоёр шатаар үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Нэгэдэхи шатань — съездын делегадуудта кандидадуудые дэбжүүлгэ. Бүридхэлдэ абтаһан КПСС-эй 50 гаран гэшүүдтэй партийна эхин организацинуудта съездын делегадуудта кандидадуудые дэбжүүлхэ. Партиин райкомууд болон горкомуудай үнгэргэһэн кустовой суглаанууд дээрэ үсөөн гэшүүдтэй партийна организацинуудай коммунистнууд эдэ арга боломжонуудаа бэелүүлхэ. Тиихэдэ эдэнэй ниитэ тоо мүн лэ 50 коммунистһаа дээшэ байха ёһотой. Хараха маягта, партийна эхин организацинуудай дэбжүүлхэ эрхэнүүд зарим тэды хизаарлагдана, гэбэшье бүхы партийна эхин организацинууд кандидадуудые дэбжүүлгэдэ хабаадаха аргатай байна.

Партийна суглаан дээрэ дэбжүүлгын үедэ коммунист бүхэн делегадуудта кандидадууд тухай дурадхалнуудые оруулха эрхэтэй, хизаарлагдашагүй тоотой кандидатуранууудые зүбшэн хэлсэхэ эрхэ байдал байгуулагдана. Партийна эхин организациин суглаан гү, али коммунистнуудай кустовой суглаан олоной дундаһаа нэгэ кандидатура дэбжүүлхэ ёһотой.

Хэрбээ сугларагшадай хахадһаа дээшэнхи хубиин тэрэнэй түлөө дуугаа үгөө һаань, кандидат дэбжүүлэгдэһэндэ тоологдохо. Партийна эхин организациин гү, али коммунистнуудай кустовой суглаанай делегадуудта кандидадые дэбжүүлхэ тухай шиидхэбэри окружной һунгуулиин комиссида эльгээгдэдэг.

Делегадуудта кандидадууд партиин политикын, партийна организацинуудай, олониитэдэ мэдээсэлнүүдые тараадаг хэрэгсэлнүүдэй хүдэлмэриин гол шухала асуудалнуудаар өөһэдынгөө хараа бодолые найруулдаг. Партийна бусад организацинуудта кандидатураяа дэбжүүлхэ хүдэлмэри партийна организацинууд ябуулжа шадаха.

Суглаанууд (конференцинүүд) дээрэ кандидатуранууудые дэбжүүлхэ шиидхэбэринүүд тэрээндэ хабаадагшадай хараа бодолоор нэмэл гү, али нюусаар дуугаа үгэлгөөр абтадаг. Окружной һунгуулиин комиссинууд дэбжүүлэгдэһэн кандидатуранууудые бүридхэлдэ абадаг, Кандидат имагтал нэгэ округһоо һунгагдажа болохо. Бүридхэлдэ абтаһан кандидадуудай список хэблэлдэ толилогдодог.

Хоёрдохи шатань — съездын делегадуудые һунгалга.

Округой һунгалта үнгэргэлгэдэ хэдэн районно партийна организацинууд хабаадуулагдахадаа болохо. Окружной һунгуулиин комиссинууд округуудта байгуулагдадаг. Партийна эхин организацинуудай һанамжануудые хараада абажа, партиин райкомууд, горкомууд түлөөлэгшээ окружной һунгуулиин комиссинуудай бүридхэлдэ дэбжүүлдэг, областной комисси тэрэниие баталдаг.

Окружной һунгуулиин комисси партийна эхин организацинуудта һунгалта үнгэргэлгын хойноһоо хиналта тогтоодог, съездын делегадуудта кандидадуудтай коммунистнуудай танилсахын тула эрхэ байдал байгуулдаг, округһоо һунгуулиин бюллетениин текстые баталдаг, бюллетеньнүүдые бэлэдэлгые, тэдээгээр партийна эхин организацинуудые хангадаг, округ дотор үнгэргэгдэһэн һунгалтын дүнгүүдые согсолдог.

КПСС-эй XXVIII съездын делегадуудые һунгаха талаар нюусаар дуугаа үгэлгын бюллетеньдэ бүридхэлдэ абтаһан бүхы кандидатуранууд оруулагдадаг.

Партийна һунгуулиин округто партийна эхин организацинуудта (эхин организацинуудай эрхэтэй цеховэ организацинуудта) нюусаар дуугаа үгэлгэ үнгэргэгдэдэг. Иимэ зорилготойгоор тэдэнэр тоололгын комиссинуудые һунгадаг.

Республикын һунгуулиин комиссиин тодорхойлһон нэгэ үдэр тус эмхиин бүридхэлдэ байдаг коммунистнуудай списогуудаар дуугаа үгэлгэ үнгэргэгдэдэг.

Хэрбээ округой КПСС-эй гэшүүдэй хахадһаа дээшэнхи хубиин хабаадаа һаань, һунгалта үнгэргэгдэһэндэ тоологдог. Кандидадуудай нэгэнэйньшье һунгалтада хабаадагшадай хахадһаа дээшэнхи хубиин дууе абажа шадаагүй округуудта нэгэдэхи турта эгээл олон дуу абаһан хоёр кандидатураар дахинаа дуугаа үгэлгэ үнгэргэгдэдэг.

Окружной һунгуулиин комиссинуудай протоколнуудай үндэһөөр областной һунгуулиин комисси КПСС-эй XXVIII съездэдэ делегадуудые һунгаха һунгалтын дүнгүүдые областной партийна конференцидэ элидхэдэг.

Хэрбээ тус округһоо һунгалтын үнгэргэдөөгүй гэжэ тоологдоо һаань, мүн һунгагдахые зүбшөөһэн кандидадуудай нэгэнэйньшье дахинаа дуугаа үгэлгын һүүлээр шухала дуу абажа шадаагүй һаань, областной партийна конференци сүлөөтэ мандадта КПСС-эй съезддэ делегадые сэхэ һунгаха байна.

Энэ шухала кампаниие үнгэргэхэ талаар бүхы партийна комитедүүд, партийна организацинууд эмхидхэлэй ба политическэ ехэ хүдэлмэри ябуулха зэргэтэй.

Хүдэлмэриин хэмжээн ехэ, саг хүлеэнэгүй. Энэ ехэ, тон шухала хэрэгые эмхитэй һайнаар үнгэргэлгэдэ гол анхаралаа хандуулха ушартай.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

ШАДАБАРИИН, ОРОЛДОСЫН АШААР

...хо хэрэгтэй ха юм. Энээниие һайнаар ойлгоһон хонишод Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо яһала олон бии. Тэдэнэрэй дундаһаа Дулма Бадмаевае онсолон тэмдэглэхээр. Тэрэнэй даадаг бригадын гэшүүд жэлһээ жэлдэ тогтууритай үрэ дүнгүүдые түйладагаараа нютаг нугадаа яһала суутай болонхой.

Үнгэрһэн жэлэй түл абалгые абаад үзэе. Дулма Мужановнагай бишыхан коллектив сагай уларилай талаар хэды бэрхэшээлтэй байдалтай байһаншье һаа, шадабариин ба оролдосын ашаар үргэһэ нойроо мартан хүдэлхэдөө, зориһондоо хүрэжэ шадаһан, һарбайһанаа абаһан байха юм. Эдэнэр тиихэдэ зуун эхэ хониндоо зуунһаа холо дээшэ түл абаа һэн. Зүгөөр хүйтэн хүхэ хабар ерэжэ, хонишодые нилээд мэгдэхээгээ. Һүүлдэнь зунай һарануудай үедэ хура бороон ехээр орожо, тэдэнэртэ бага бэшэ һаад ушаруулаа. Хонидоо, хурьгадаа бэлшээхэ бэлшээринь хуу шахуу уһанда абташоо бэлэй. Одоол тиихэдэ тэдэнэр бүхы байһан арга боломжоёо хэрэглэжэ, иимэ бэрхэтэй байдалһаа амжалтатай гараһан байна.

Бадмаевтанай гэр Зүлынхид зуун эхэ хонин бүриһөө 107 хурьга түлжүүлжэ тушаагаа, хонин бүхэнһөө дунда зэргээр 3,5 килограмм нооһо хайшалаа. Иигэжэ энэ бригадын гэшүүд нёдондо жэлдэ хурьгааршье, нооһооршье түсэбүүдээ амжалтатай бэелүүлһэн байха юм.

— Манай ажахын олохон хонидой байранууд муудажа байнхай. Заһабарилха гэхэдээ материал үгы гэһэн шалтагаан баригдадаг. Хубилган шэнэдхэлгын болoжо эхилһэн сагһаа хойшо хэдэн жэл үнгэрэшэбэ. Энэ талаар тодорхой хэмжээн абтахаар болоо гэжэ һанагдана. Унахаяа байһан дал соо хурьгадые абаха гээшэ баха хайшаа юм, — гэжэ коммунист Дулма Мужановна мэдүүлнэ.

Тус бригада энэ жэлэй малай үбэлжэлгые яһала эмхи, гуримтайгаар үнгэргэжэ байна. Февраль һарын һүүл багаар эндэ түрүүшын хурьгад абтажа захалба.

— Энэ харюусалгатай хаһамнай ехэ яаралтай, сүлөөгүй кампани болоно үнгэрдэг. Байгша ондо КПСС-эй XXVIII съездын хүдэлмэрээ эхилхэ жэлдэ муугаар хүдэлхэ аалши? Хурьгадые абаха, түсэбнайшье ехэ юм. Юрэдөөл, арга шадалаараа оролдохо зон болонобди. Һүүлдэнь нажартаа үрэ дүнгөө харана аабзабди, — гэжэ хонишод найдалаа элирхэйлжэ байгаа һэн.

Б. ДОНДУПОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Хурамхаанай район

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

НЮТАГУУДТА ХҮЛЕЭГДЭЖЭ БАЙҺАН ХУУЛИ

«СССР-тэхи нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын ба нютагай ажахын юрэнхы үндэһэ һууринууд тухай» Хуулиин проектые бүгэдэ арадай дүрбэн һарын турша соо зүбшэн хэлсэжэ байха үедэ 10 мянган элдэб һанамжанууд, ажаглалтанууд, дурадхалнууд СССР-эй Верховно Соведтэ ороһон байгаа. Хоёрдохи уншалгаар энэ документые зүбшэн хэлсэхэ хүдэлмэрээ сесси мартын 26-да захалба. Тэрэнэй яажа үнгэрһэн тухай саашадаа хөөрэхэбди.

Эхиндэнь түрүүлэгшээр һуугша **А. И. Лукьянов** Арадай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ гурбадахи съездын шиидхэбэринүүдтэй дашарамдуулан, СССР-эй Верховно Соведэй хүдэлмэриие эмхидхэхэ тухай тогтоол баталан абахые депутадуудта дурадхаһан байгаа. Верховно Совет тодо наринаар бодомжологдоһон графиггүйгөөр хүдэлнэ. Энэ тэрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан асуудал тухай парламент олохон ушарта хэдэн үдэрэй, заримдаа хэдэн часай үлэшэһэн хойно мэдэжэ абана гэһэн гомдолнуудай тон олоор ородог байһыень парламентын ба Арадай депутадуудай съезднүүдэй хүдэлмэриин хойноһоо саг үргэлжэ адагладаг хүнүүд ойлгоһон байгаа ёһотой. Хүдэлмэриин график тухай 14 хуудаһатай багахан брошюра хүн бүхэн абаба.

Бүхы юумэ тоолохо гээшэ хүшэр бэрхэтэй юм ааб даа. Майн 25 болотор депутадууд эршэмтэйгээр хүдэлхэ ёһотой. Энэ хадаа гурбадахи сессиин заседаниин һүүлшын үдэр болоно. Тиихэдэ апрелиин 28-һаа майн 10 болотор багахан забһарлал гэхэ гү, али амаралта соносхогдохо. Ушарынь юуб гэхэдэ, ССР Союзай ба союзна республиканууудай хоорондохи эрхэ түлөөлэлгэнүүдые амяарлаха тухай союзна хэлсээе шэнэдхэхэ тухай, СССР-һээ союзна республикын гаралгада хабаатай асуудалнуудые шиидхэхэ гурим тухай, эрхэтэдэй национальна адли тэгшэ эрхэдэ хамааралсан халдаһанай, ССР Союзай газарай нэгэдэлые хүсөөрөө хазагайруулһанай түлөө харюусалгые шангадхаха тухай Хуулинуудай проектнүүд зүбшэн хэлсэгдэхэ байна. Чернобыльскын АЭС-тэ болоһон аюул усалай хойшолонгуудые усадхаха тухай, пенсеэр хангалга, налог тохолго тухай, ниитын гурим сахиха талаар СССР-эй МВД-гэй дотоодын сэрэгүүдэй уялганууд ба эрхэнүүд тухай асуудалнууд зүблэхэ зүйлдэ оруулагданхай. Тиихэдэ һүүлшын хуулиин проектые депутадууд хоёр уншалгаар зүбшэн хэлсэхые хараална.

Парламентын хүдэлмэридэ шэнэ юумэн бии болоо. Һарын һүүлшын гарагай дүрбэн бүхэндэ СССР-эй Верховно Соведэй мэдэлдэ байдаг зургаанууд арадай депутадуудай асуудалнуудта харюусаха байна. Парламентын хуулинууд болон шиидхэбэринүүдэй ямараар бэелүүлэгдэжэ байһан тухай хөөрэлдөөн болохо. Тиихэдэ асуудалнууд долоон хоног урид үгтэхэ ёһотой гэжэ хэлсэгдээ.

Жаяг журам тухай Верховно Соведтэ, Съезднүүд дээрэ ехээр хэлсэгдэнэ. Сессинүүдэй хүдэлмэрилхэ үедэ гадаадын оронуудаар ябалга таарамжагүй байна гэжэ тоолохоор шиидхэгдээ. Верховно Соведэй даалгабаритай холбоотой тусхай делегацинуудай бүридэлдэ орожо хабаадалга тусгаарлагдаха байна. Комитедүүд болон саг үргэлжын комиссинуудай бүридэлые шэнэдхэжэ байха тухай асуудал хаража үзэгдөө. Депутадууд дурадхагдаһан хүдэлмэриин гуримые баталан абаба.

Парламентаринарай бүхэли үдэртөө зүбшэн хэлсэжэ, гол анхаралаа хандуулһан хуулиин проект хадаа манай хуули ёһото демократическа гүрэниие бүридүүлгын системэдэ үндэһэн шухала хуулинуудай нэгэниинь болоно гэжэ баталхадаа, хэтэрүүлхэгүй байнабди. Тэрэнэй гол бодомжо Газар ба Зөөри тухай Хуулинууд гэхэ мэтын үндэһэн шухала актнуудтай нягта холбоотой байна гэжэ Арадай депутадуудай Соведүүдэй хүдэлмэриин, хүтэлбэрилгэ болон өөһэдыгөө хүтэлбэрилгые хүгжөөлгын асуудалнуудай талаар, комитедэй түрүүлэгшэ **Н. Д. Пивоваров** тэмдэглээ.

Нютагай Соведүүдэй үүргэ дээшэлүүлхэ гээшэ тэдэнэртэ бүрин эрхэтэ засаг олгохо гэһэн удхатай.

Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта ашаг олзонуудые үгэхэ аргатай өөһэдын ажахы хэрэгтэй. Коммунальна зөөридэ хабаатай үргэн ехэ дүримүүд проект соо оруулагданхай.

Мүнөөнэй байдал иимэ байна: нэгэ талаһаа — министерствэнүүд болон албан зургаанууд нөөсэнүүдтэйгээр тэмсэдэг. Нүгөө талаһаа — зөөригүйшье һаа, эрхэнүүдтэй, уялганууудтай нютагай Соведүүд гаража ерэдэг.

40 минута соо үргэлжэлһэн элидхэлэй һүүлээр тэрэниие зүбшэн хэлсэлгэ эхилбэ. Хүнүүдэй анхарал татаһан олохон һанал бодол хэлэгдээ.

Депутат **О. П. Яровая** юрэнхы дээрэнь хуулиин проектые һайшааха зуураа, ерээдүйн хуули дүүрэн хүсөөрөө хүдэлхэ ёһотой байһыень түйлаха гээшэ гол шухала удха шанартай гэжэ тэмдэглээ. Олохон ушарта гэнтын хүнүүд Соведүүдэй, тусхайлбал, сельскэ Соведүүдэй хүтэлбэрилэгшөөр һунгагдадаг байна. Иимэ хандасада урагшагүйдэлгэнүүд үзэгдэдэг байна. Совет хүдэлмэрилэгшэдые һурган бэлдэхэ дээдэ һургуули хэрэгтэй. Мэргэжэл шадабаритай кадрнуудгүйгөөр шэнэ хуулинууд бэелүүлэгдэхэгүй байна.

Депутат **В. М. Десятов** зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан хуулиин проектын бүхы дүримүүдые баталагдан абтаһан бусад хуулинуудтай, тусхайлбал, Зөөри тухай хуулитай таарадуулан табихые дурадхаа.

Депутадууд **Ю. Ю. Болдырев, В. А. Шеховцев, В. Г. Кучеренко, Б. С. Искакова, А. Я. Неумывакин, В. М. Етылен, Н. И. Травкин** гэгшэд энэ элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаһан байгаа.

Үдэшын заседани дээрэ элидхэл зүбшэн хэлсэлгэ дүүрэбэ. СССР-эй финансын министр **В. С. Павлов** Хуулиин проект тушаа правительствын ажагланталтануудые хэлээ. **Н. Д. Пивоваров** депутадуудай асуудалнуудта харюусаба.

(ТАСС).

ПРЕЗИДЕНТЫН СОВЕДЫЕ БҮРИДҮҮЛГЭ

Совет Социалис Республиканууудай Союзай Президент М. С. Горбачевой Указуудаар Ю. А. Осипьян, Е. М. Примаков, В. И. Болдин, В. В. Бакатин, Г. И. Ревенко гэгшэд СССР-эй Президентын Соведэй гэшүүдээр томилогдобо.

(ТАСС).

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси зарлаха тухай

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **иигэжэ тогтообо:**

Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиие 1990 оной апрелиин 19-дэ зарлаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ШОМОЕВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь А. БЕРЕЩИНОВ.

• • •

Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси дээрэ иимэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэхээр хараалагдана гэжэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум мэдээсэнэ:

1. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшые, тэрэнэй орлогшонорые һунгалга.
2. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудые бии болголго, тэдэнэй бүридэлые һунгалга.
3. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, Арадай хиналтын комитедэй Түрүүлэгшэнэрые томилолго.

ТАДЖИКИСТАНДА ГАЗАР ХҮДЭЛБЭ

Мартын 25-да Москвагай сагаар 18 час 18 минутада Таджикистанда газар хүдэлбэ. Тэрэнэй эпицентр республикын ниислэл хотоһоо зүүн-урагшаа 380 километртэ байгаа. «Душанбе» гэжэ сейсмическэ станциин мэдээсэлнүүдэй ёһоор, 12 баллай шкалагай үндэһөөр эпицентртэ 8 балл хүсэтэйгөөр газар хүдэлбэ. Хорог болон Ишкашимда — 5—6, Кулябта — 3—4, Душанбедэ 3 балл хүсэтэйгөөр газар хүдэлөө. Памирай боорёорхи хуушанай түхэлэй барилгануудтай зарим һууринтосхонуудта гэрнүүд гантаһан байгаа. Гарза хохидолнууд тухай мэдээсэлнүүд оробогүй.

(ТАСС).

Душанбе.

КПСС-эй областной комитедэй табадахи пленум

А. М. БЕЛЯКОВОЙ элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ

М. Д. АНГАРХАЕВ, КПСС-эй Гусиноозерскын горкомой нэгэдэхи секретарь:

— Элидхэл соо хэлэгдэһэн дурадхалые манай партиин горком гүйсэд дэмжэнэ. Минии һанахада городской, районно болон бусад партийна организацинуудай тоосоото-һунгалтын конференцинүүдые, суглаануудые КПСС-эй XXVIII съездын һүүлээр үнгэргөө һаа дээрэ. Юуб гэхэдэ, партийна ажабайдалай олон юумэн мүнөө үшөө эли бэшэ байна. Съездын һүүлээр зорилгонууд эли болонхой байха ха юм. КПСС-эй XXVIII съездэ делегадуудые нэгэ мандатна партийна округуудаар дэбжүүлхэ гээшые зүб гэжэ һананаб. Энэ хадаа эгээл демократическа шиидхэбэри болоно. Мүн нүхэр Беляковой элидхэл соо тоосоото-һунгалтын кампаниие ямар сагта үнгэргэхэ гэһэн дурадхалые дэмжэнэб.

А. С. КОРЕНЕВ, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь:

— Партиин ЦК-гай Платформын проект партийна организацинуудта үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэжэ байна. Уржадэр ЛВРЗ-дэ ошоо һэм. Тэндэхи коммунистнууд тоосоото-һунгалтын кампаниие партиин XXVIII съездын һүүлээр үнгэргэе гэһэн нэгэ һаналтай байна. Тиимэһээ «КПСС-эй XXVIII съезд зарлалгын, парти дотор тоосоото-һунгалтын капмани үнгэргэлгын болзорнууд, түлөөлэлгын хэмжээн болон съездын делегадуудые һунгалгын гурим тухай» КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй тогтоолтой дашарамдуулан, хэдэн дурадхал оруулха хүсэлтэйб. Гэхэ зуураа партийна организацинуудта тоосоото-һунгалтын кампани үнгэргэлгын гурим болон болзорнуудые тодорхойлхыень КПСС-эй XXVIII съездын делегадуудые һунгалгын гуримые элирүүлхыень КПСС-эй ЦК партиин обкомуудта даалгаа гээшэ гэжэ тэмдэглэлтэй. Энэ асуудалаар бидэ мүнөөдэр тогтоол заатагүй абаха ёһотойбди.

Энээнтэй дашарамдуулан, иимэ дурадхалнуудые оруулнаб:

Нэгэдэхеэр, Партиин XXVIII съездын боложо дүүрэһэнэй, партийна гол шухала документнүүдэй баталагдажа, партиин политическэ гол шэглэлнүүдэй тодорхойлогдоһон хойно тоосоото-һунгалтын суглаануудые эхилхэнь дээрэ ха. Энэ дурадхалые батадхаха хоёр ушар шалтагаан байна. Мүнөө Буряадай АССР-эй болон нютагай Соведүүдэй депутадуудые һунгалта үшөө дүүрээдүй гээшэ. Бүхы шатын Соведүүдэй зургаануудые бүридүүлгын, Соведүүдэй эмхидхэлэй сессинүүд боложо эхилхэнь. Гадна һүүлэй хоёр жэлэй туршада тоосоото-һунгалтын суглаанууд боложол байна ха юм. Тиимэһээ тоосоото суглаануудые партийна бүлэгүүдһээ эхилжэ, байгша оной август—декабрь һарануудта үнгэргэхэ гэжэ дурадханабди.

Хоёрдохёор. Демократиин болон шэнэдхэлгын боложо байһан сагта партиин эгээл дээдын зургаан болохо КПСС-эй съездын бүридэлые һунгалга мүн лэ шухала. КПСС-эй Уставай ёһоор, областной партийна конференци делегадуудые һунгаха зэргэтэй. Гадна Устав соо делегадуудые яагаад һунгахаб гэжэ хэлэгдээгүй. Тиимэһээ мүнөө хүсэндөө байгаа Уставтай зохилдуулан, нэгэ мандадтай һунгуулиин округуудаар делегадуудые һунгаха гэһэн һанамжа дэмжэнэбди. Ондоогоор хэлэхэдэ, XXVIII съездын делегадуудые гурбан шатаар һунгаха:

— партийна эхин организацинуудта хэдэн кандидатурын дундаһаа делегадта кандидадые дэбжүүлхэ;

— делегадуудые партийна округуудаар һунгаха.

Ямар нэгэн округто делегадай һунгагдангүй сүлөө мандадай үлэбэл, областной партийна конференци тэрэ мандадта сэхэ һунгалта үнгэргэхэ болоно.

Гурбадахяар. Областной партийна тоосоото һунгалтын конференциие хоёр шатада: байгша оной июнь ба декабрь һарануудта үнгэргэхэ. Июниин конференци дээрэ партиин съездын делегадуудые баталха, КПСС-эй ЦК-гай Платформын ба Уставай проектнүүдые зүбшэн хэлсэхэ. Удаань декабрь һарада КПСС-эй обкомой, шалгалтын комиссиин тоосоонуудые зүбшэн хэлсэхэ областной партийна организациин хүтэлбэрилхы органуудые һунгаха хэрэгтэй ха.

Дүрбэдэхеэр. Мүнөөдэр баталһан түлөөлэлгын гуримтай зохилдуулан, партийна эхин организацинуудай суглаанууд дээрэ областной партийна конференциин делегадуудые һунгаха хэрэгтэй.

Табадахяар. Партийна һунгагдамал бүхы зургаануудай үүргэ, эрхэ түлөөлэлгэнүүдые үргэдхэхэ тухай партийна организацинуудта хэлсэгдэнэ. Тиимэһээ һунгагдамал органуудай байдал тухай КПСС-эй Устав соо хэлэгдээ һаань, һайн һэн. Мүнөө конференцидэ делегадуудые һунгалгын болоходо, эгээл нэрэтэй түрэтэй, хүндэтэй, ажалша хүнүүдэй кандидатурануудые КПСС-эй райкомуудай, горкомуудай ба обкомой бүридэлдэ дурадхажа дэбжүүлэг лэ. Тиин эдэ дурадхалнуудые комисси хаража үзөөд, партийна комитедүүдые олон зоной дундаһаа һунгахыень дурадхадаг болоёбди.

Ю. Н. КРАВЦОВ, КПСС-эй обкомой гэшүүн, Улаан-Үдын авиационно нэгэдэлэй директор:

— Мүнөө манда коммунистнуудай парти бии гээшэ гү?

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1990 он) Пленум дээрэ Пленумэй гэшүүдэй хэлэһэн үгэнүүдые шүүжэ үзөөд байхада, тиимэ парти үгы ха гэһэн тобшолол хэжэ боломоор. Һайн дураараа нэгэдэһэн нэгэ һаналтанай холбоон үгыл хаш. КПСС-тэхи «Демократическа платформо» баримталдаг хүнүүдтэ үгэ үгөө һаа, бүри эли байха бэлэй.

Манай партида, Зүүн Европын коммунистнуудай аха дүү партинуудта боложо байһан үйлэ хэрэгүүдые партийна аппарадай хүтэлбэрилэгшэд ойлгоногүй гү, али ойлгохоёо һананагүй ха гэжэ һанахаар болоно. КПСС-эй ЦК-гай секретарь Лигачевой, Казахстанай Компартиин секретарь Назарбаевай, партиин обкомуудай секретарьнар Мельниковэй, Мякотын, бусадай хэлэһэн үгэнүүд энээниие гэршэлнэ. Бүтэмжэтэй дурадхалнуудай үгы дээрэһээ, ондоо һанамжатай хүнүүдые шагнаха дурагүй һаа, мүн оронойнгоо экономикые үзэл сурталтай худхадаг гуримһаа арсаха дурагүй байһанһаа боложо, съезд дээрэ гү, али съездын һүүлээр КПСС хэдэн парти боложо таһархадаа магадгүй. Мүрысэлгын, урилдаанай амисхаал оггошье үзэгдэнэгүй. Обществынгоо политическэ хүгжэлтые гансаараа гартаа бариха үзэл хүсэлынь яаха аргагүй ехэ зандаа. Мүнөө нютагай Соведүүдтэ илаһан партийна комитедүүдэй зарим хүтэлбэрилэгшэд хуушанайнгаа һайн һайхан заншалнуудта бусаха дуратайшье байһаниинь эли болонхой. Агууехэ зорилгонуудые бэелүүлхын тула хүн зоноо үгытэй ядуу байлгаха бологдоно гү? Үгы!

КПСС-эй съездын урда тээ ба һүүлээр юу хэлтэйб? Мүнөө делегадуудые һунгаад, съездын һүүлээр шэнэлэгдэһэн үзэл сурталай эшэ үндэһэн дээрэ, баталагдан абтаһан Уставта болон Платформодо үндэһэлэн, тоосоото һунгалтын кампани эхилһэмнай политическэ зүб шиидхэбэри болохо байна. ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэриһээ дулдыдангүйгөөр областной парторганизаци иимэ шиидхэбэри абаха аргатай. Зүгөөр тиимэ юумэ хэхэмнай Буряад орондо нилээд хүндэ. Партийна комитедүүдэй нэгэдэхи тушаалтадые, хүтэлбэрилэгшэдые һэлгэнгүйгөөр партияа шэнэлхэмнай хүшэр байна гэжэ хубилган шэнэдхэлгын табан жэлэй дүршэл харуулна. Хэжэ байһан хэрэгээ үндэһөөрнь хубилгахаяа һанаа һаа, тэрэниие мүнөөдэрэй эрилтэнүүдтэ хүргэхэ гэжэ хүсөө һаа, хүтэлбэрилэгшэеэ һэлгэхэ хэрэгтэй. Али бүхы талаар түгэс болбосоролтой, үзэл сурталай хуушанай бодолнуудта абтаагүй залуу хүнүүд хэрэгтэй гээшэ. Мүнөөнэй партийна хүтэлбэрилэгшэдэй ажалай намтарта комсомолой ба партийна ажал ябуулгын намтар хэрэггүй. Энэ шухала.

Областной партийна организациин бүридэл мүн лэ шухала асуудал юм. Энээн тухай городской партийна организацида хөөрэлдөөн болодог. Зүгөөр партиин горком ба обком энээн тушаа өөрынгөө һанамжа мүнөө болотор хэлэнэгүй. Улаан-Үдэ хотодо партиин райкомууд хэрэггүй гэжэ батаар этигэнэб. КПСС-эй горком, горгүйсэдком болон райгүйсэдкомууд үлэг лэ. Иигэжэ хорооһоной ашаар сүлөө болоһон мүнгэ зөөри эхин эмхинүүдтэ үгэел. Обкомой аппарадай тоо бүридэлые 3—4 дахин хорооогоод, мүнгэ зөөриень мүн лэ эхин эмхинүүдтэ үгэхэ байгаа. Таһагуудые хорооогоод, үзэл сурталай, эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин ба социальна шэнжэлгэнүүдэй гурбан таһаг үлөөхэ хэрэгтэй. Партаппарадһаа сүлөөлэгдэһэн эгээл дүршэл шадабари ехэтэй хүнүүдые Соведүүдтэ оруулжа, тэдэниие батадхаха байгаабди.

Партиин обкомдо иимэ олон секретарьнар хэрэгтэй юм гү? Обкомдо, горкомдо ба райкомуудта хоёхоёр секретарь хүрэнэ бэзэ. КПСС-эй зэргын нилээд үсөөржэ байһан сагта гэшүүнэй түлбэриин хэмжээе шэнэлхэдэ, горитой хохидол болохогүй байна. Тиимэһээ эдэ материалнуудые эхин эмхинүүдтэ үгэжэ, тэндэ зүбшэн хэлсэгдэһэнэй һүүлээр тэдэнэй сэгнэлтэ шагнаха байгаабди.

Областной партийна организацида (КПСС-эй обкомой бэшэ, харин КПСС-эй обкомой аппарадай) өөһэдын бэеэ даадаһан газетэ хэрэгтэй болоо. Республикын Верховно Соведэй, городской Соведэй, районно Соведүүдэй газетэнүүдые бии болгохо шухала. Эдэ газетэнүүд Верховно Соведтэ мэдэлтэй байха зэргэтэй. Олон хэһэгтэй газетэнүүдтэй предприятинууд газетээ ниитын эмхинүүдэй ба захиргаанай хамтын бэшэ болгожо, ээлжээ ээлжээгээр профсоюзай, партийна ба комсомолой организацинуудай орган болгожо гаргадаг болохо байгаа. Тиигэжэ хэблэлэй түлөө хамтын бэшэ, харин ами аминдаа харюусалга даажа абаха аргатайбди.

Парти шэнэлэгдэнгүйгөөр үшөө 2—5 жэл соо байжа магадгүй. Манай экономикые ба ниитын ажабайдалые хубилган шэнэдхэлгэдэ зүрюугээр байхадань, бултандамнай муу байхань лаб. Мүнөө КПСС хадаа бүхы арад бэшэ болонхой. Урданайнгаа байдалые дурсажа байхамнай хүрөө болоо. Партиин ерээдүй байдалые оронойнгоо ерээдүй байдалтай холбоһоной үрэгүй. Оронойнгоо ерээдүйн түлөө һанаата болоһомнай тон шухала. Тиимэһээ тэрээн тушаа бодомжолжо үзэел даа!

Н. И. ЛЕНСКИНОВ, Буряадай Эрдэмэй түбэй парткомой секретарь:

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев тоосоото-һунгалтын кампаниие съездын урда тээ үнгэргэхые дурадхахадаа нэгэ зорилготой байгаа байха. Энээниие таанад һайн мэдэнэт. Шэнээр һунгагдаһан органуудта үнэн сэхэ, хэрэг бүтээжэ шадаха, бэрхэ кадрнууд ерэхэ ёһотой. Гэбэшье ЦК-гай хуушанай гурим баригшад энэ шиидхэбэриие буруушаажа, энэ асуудалые обком, крайкомуудай мэдэлдэ үгэһэн байна.

Мүнөө ушараад байһан байдалда тоосоото-һунгалтын кампаниие партиин съездһээ урид үнгэргэхэ ёһотой гээд һананаб. Тэрэшэлэн КПСС-эй обкомдо этигэлээ үзүүлээгүй Буряадай эрдэмэй түбэй партийна суглаанай тогтоол, партиин ветерануудай бэшэг бии гэжэ мартаха ёһогүй. Съездын хойно үнгэргөө һаа, аяар декабрь болотор хайшан гэжэ байха болоно гээшэбибди? Буряадай Эрдэмэй түбэй тогтоол соо КПСС-эй Октябрьска райкомдо этигэл үзүүлэгдээгүй. Мүнөө тус райкомой нэгэдэхи секретарь Антакшинова пенсидэ гараад, тэрэнэй уялгые нүхэр Мошкин дүүргэжэ байна. Тэрэ энэ уялгануудые гүйсэд дүүрэн дүүргэжэ шаданагүй. Тиимэһээ би областной партийна конференциие съездын урда үнгэргэхые үшөө дахин баадханаб.

Делегадуудые һунгаха тухай хэлэхэдэ, би элидхэл соо хэлэгдэһые дэмжэхэ байнаб. Гэбэшье нэгэ асуудал байна. Областной партийна конференци дээрэ һунгагдаха делегадууд үлэхэ ёһотой гү? Арадай депутадуудые һунгадаг гуримые эндэ хэрэглэе. Хоёрдохёор, үнгэргэгдэһэн һунгалтада эгээн олон дуу абаһан хүн делегат болог лэ.

Тиихэдэ окружной һунгуулиин комиссиин шиидхэбэринүүд болон протоколнууд юундэ пленум дээрэ, областной конференци дээрэ баталагдаха ёһотойб? Партийна округуудта дуугаа үгэһэн 4 мянган коммунистын шиидхэбэри абаһые хараадаа абаха хэрэгтэй. Эдэ коммунистнуудай шиидхэбэри үшөө дахин конференци дээрэ баталагдаха болоно гү? Эндэмнай эдээнһээ нилээд үсөөн коммунист байхань ха юм.

Мүнөө партиин байгуулалта партийна эхин оргнизаци-райком-горком-обком гэһэн гуримаар байгуулагданхай. Энэ асуудал манай түбэй коммунистнууд зүбшэн хэлсэхэдээ эдэ райкомууд хэрэггүй гэһэн шиидхэбэри нэгэн дуугаар абаһан байна. Иимэ шиидхэбэри абахадаа саашадаа партийна түлбэриин бага болохые, манай городой бага байһые хараада абаабди. Тиихэдэ райгүйсэдкомууд ямаршье эрхэгүй. Харин горгүйсэдком зарим юумэ шиидхэдэг гээшэ. Ушар иимэһээ райкомуудые үгы хэжэ, партиин горкомые бэхижүүлхэ дурадхал манай Эрдэмэй түбэй партийна организаци оруулна.

М. Г. НАМСАРАЕВ, Буряадай АССР-эй финансын министр:

— Һүүлэй үеын үйлэ хэрэгүүдые, илангаяа КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй, СССР-эй Арадай депутадуудай гурбадахи съездын шиидхэбэринүүдые ухаалдин болбосоруулхын тула даншье һаа, бага саг үлэнхэй. Тиимэһээ шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ хадаа хэдэн һанамжаяа хэлэхэм.

Нэгэдэхеэр. Партиин бюджет доодо шатаһаа дээдэ шата хүрэтэр бүридүүлэгдэхэ ёһотой. Тиихэдэл коммунистнууд партийна мүнгэнэй хэр зүбөөр гаргашалагдадаг тухай мэдэдэг болохо жэшээтэй.

Дээдэ шатын партийна зургаан бэшэ, харин һунгагдамал орган: пленум гү, али конференци доодо шатын комитедэй штат ба бүридэлые тодорхойлхо эрхэтэй. Тиигэжэ аппарадуудые һунгагдамал органуудта мэдэлтэй болгохо аргатайбди.

Съездын болохын урда тээ партиин шатануудые ба аппарадай тооe хорооохо хэрэг гараа. Энээнтэй дашарамдуулан хэдэн тоо дурдахам. КПСС-эй горкомдо харюусалгата 24 хүдэлмэрилэгшэ, тэдэниие хангаһан арбаад хүдэлмэрилэгшэ тоологдоно. Автотранспортна предприятиие ба жолоошодые хараада абангүй байхада, тэдэнэр нэгэ жэлэй туршада 160 мянга шахуу мүнгэ гаргашална. Минии һанахада, коммунистнуудта эгээл дүтэ байһан КПСС-эй райкомуудые бэшэ, харин партиин горкомые үгы болгоһониинь дээрэ ха. Тиигэжэ областной партийна организациин бүридэлэйнгөө талаар хоёр шатын гуримда ороходо, хүдэлмэрилэгшэдэй тоо, мүн гаргашашье бага болохо байна.

Хоёрдохёор. Мүнөө парти бүхы засагаа Соведүүдтэ үгэхэнь. Тиимэһээ социально-экономическа, аграрна, гүрэнэй-хуули ёһоной гэхэ гү, али һалбариин ба ажахын таһагуудые хорооохо хэрэгтэй.

КПСС-эй обкомдо байгша ондо 68 харюусалгата хүдэлмэрилэгшые, 28 техническэ хүдэлмэрилэгшэдые байлгахаар хараалагданхай. Тэдээндэ жэлэй туршада үгтэхэ салин хүлһэниинь 500 мянган түхэриг болоно. Гадна ээлдэг байшангыень харууһалгада 50 мянга шахуу мүнгэн гаргашалагдана. Эндэ автотранспортна предприяти ба жолоошодынь ороногүй. Зүгөөр 92 жолоошониие, гаражай захиргаанай-хүтэлбэрилгын аппарадай 13 хүниие, авто-заһабарилгын мастерскойн 5 хүдэлмэрилэгшые, хангадаг албанда хүдэлдэг 182 хүниие (дүн хамтадаа 292 хүн) ажалдаа байлгажа, 625 мянган тухай түхэригэй салин хүлһэ жэлэй туршада түлэнэ гээшэ.

Эдэ тоонуудые юундэ дурдаабши гэжэ һурахадаа болохот. Байгша ондо партийна бюджедһээ 2563 мянган түхэриг нэмэгдэжэ үгтэхөөр хараалагданхай. Тодорхойлбол, гаргашамнай олзо оршоһоо нилээд дээгүүр байна. Мүнөө партида өөһэдөө өөһэдыгөө мүнгэ зөөреэр хангаха тухай асуудал табигдана. Ушар тиимэһээ мүнгэ зөөриингөө зэргээр байгша онһоо ажаһуудаг боложо эхилхэмнай.

Гурбадахяар. Партийна органуудта хиналта-шалгалтын комиссинууд бии болгогдохоор хараалагданхай. Бүхы тээ иимэ комиссинуудтай болохынгоо урда тээ партиин зарим райкомуудта зүбшөөл үгэжэ, энэ талаар өөһэдын багаханшье дүршэлтэй болоёбди.

Дүрбэдэхеэр. Бидэ неформалнуудые мүнөө болотор тоодоггүй байгаабди. Иигэһээр тэдэнһээ айжа эхилээ хабди гэжэ Соведүүдэй талмай дээрэ болоһон митинг гэршэлнэ. Мүнөө болоходо, неформалнууд ниитын һанамжын бүридэлдэ нүлөөлдэг боложо байна. Тэдэнэй табиһан эрилтэнүүд дүүргэгдэнэ. Тиихэ мүртөө хожом хойно бэелүүлэгдэнэ. СССР-эй арадай депутадууд Кэрепинэй ба Шапхаевай толгойлһон һунгагшадай клуб мэтын ниитын хүдэлөөнүүдэй эрилтэ хараадаа абадаг байял. Тэдэнтэй сэхэ харилсажа, хөөрэлдэжэ, һанамжануудаа зэргэсүүлжэ үзөөд, хамтын шиидхэбэринүүдые абаха хэрэгтэй. Хэрбээ шадабагүйл, миитингнүүд дээрэшье үзэл сурталай-политическэ тэмсэл ябуулхада, яагаа юм.

Табадахяар. Һунгалтын урда тээ ажалша коллективүүдээр ябахада, хүн зон В. В. Саржанай нэрэ һайн мэдэнэ, С. Н. Булдаев тухай ехэ һурана. КПСС-эй обкомой бюрогой бусад гэшүүд ажалшадтай юундэ уулзанагүйб гэжэ гайхалдана. Мүнөө регинальна ажахын тоосооной эрхэ байдалда хүдэлжэ эхилхэ ёһотойбди. Зүгөөр энэ асуудалаар хэншье хүдэлмэри ябуулнагүй. Партийна эхин организацинуудаар, партиин райкомуудаар дамжуулан, энэ хүдэлмэрие толгойлходо, эгээл таарамжатай гэжэ һанагдана.

Гадна хүн зон В. Б. Саганов тухай оло дахин асууна. Республикадаа бусаха гээшэ гү гэжэ һонирхоно. Тиимэһээ мүнөөдэр хүнүүдэй үгэ шагнаһан хойноо КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретариин тушаалда дэбжүүлэгдэхэ спискэтэ В. Б. Сагановай ба С. Н. Булдаевай нэрэнүүдые оруулха тухай дурадхалые хаража үзэхөөр гэжэ һанагдана. Юундэ тиигэжэ дурадханабши гэбэл, регинальна ажахын тоосоондо ороходоо, энэ хэрэгые толгойлхо хүн хэрэгтэй бшуу. Имагтал тэрэнһээ Буряадай дэбисхэр дээрэ ажаһуудаг хүн зоной саашанхи хуби заяан дулдыдаха байна.

Б. Ц. БОРЖОНОВ, Буряадай хүдөө ажахын институдай парткомой секретарь:

— Мүнөө үедэ юумэн үшөөл ойлгосогүй байна. XXVIII съезд дээрэ, уридшье партимнай элдэб можо боложо һалахадаа болохо. Тиимэһээ тоосоото-һунгалтын областной партийна конференци үнгэргэхэ болзор хараалхань бэрхэтэй. Минии һанахада областной партийна конференци партийна эхин организацинуудта тоосоон ба һунгалта үнгэргэхэһөө урид үнгэргэхэ байгаа.

А. В. ЮХЛИН, судна бүтээлгын заводой директор: (һууриһаа бодожо), удаан саг болзорто үнгэргэгдэдэг дээрэһээ һунгалта гээшэ хашартай болошоо. Энэ хадаа ажал хүүлэнэгүй. Тиихэдээ тоосоото-һунгалтын областной партийна конференциие нэгэ шатада үнгэргэхые дурадханаб.

Ю. П. КОНДРАТЬЕВ, «Теплоприбор» заводой парткомой секретарь:

— Мүнөө хэлсэгдэжэ байһан асуудалнуудые манай заводой партийна организаци зүбшэн хэлсээ һэн. Тиихэдээ городой партийна организацинуудта тоосоото-һунгалтын суглаануудые съездын һүүлдэ үнгэргэхэ шиидхэбэри абаһан байна. Ямар шалтагаанһаа тиигээб гэхэдэ, мүнөө үедэ юун гол шухалаб? Парти дотор боложо байһан байдал гү, али тоосоон ба һунгалта гү? Тоосоон ба һунгалта һаань, мүнөө үнгэргэе. Харин партиин байдал, тэрэнэй ажал ябуулга, ажа — амидарха шадабари һаань, мүнөө манай партиин гол хуули болохо Уставые зүбшэн хэлсэе, съездэ делегадуудые һунгая. Энэ шухала гэжэ һананаб.

Хоёрдохёор, манай город соохи байдал бүри орёо боложо байна. Партиин обкомдо гомдол олон ороно. Тиимэһээ областной партийна конференциие, областной комитедые һунгалгын съездын урда үнгэргэхэ, харин бусад партийна эхин организацинуудта, райкомуудта, горкомуудта тоосоон ба һунгалта съездын һүүлдэ үнгэргэхые дурадхал бии.

А. Н. КОЛДУНОВ, КПСС-эй Железнодорожно райкомой нэгэдэхи секретарь:

— Минии дуратай, дурагүйем һурангүй [illegible] кистнууд, райкомууд [illegible] ганизаци партийна [illegible] дэлхыемнн [illegible] Энээние юунд[illegible] хэдэ, зарим [illegible] секретарь [illegible] аһалдана гэдэ[illegible] гурбан үдэрэй [illegible] сэгдэжэ байһан [illegible] оной парткомой [illegible] нарай зублөө [illegible] ЛВРЗ-гэй, [illegible] лэй, «Теплоприбор» [illegible] парткомуудай [illegible] тоосооты-һунгалт[illegible] дые, конференц[illegible] дын һүүлээр [illegible] хаа. Эдэмнай [illegible] тиин гэшүүдтэй [illegible] юм.

Энэ юун [illegible] гэхэдэ, бидэ [illegible] дай депутадууд[illegible] галта үшөө [illegible] үнгэргэхэ, съез[illegible] дые һунгаха [illegible] гэдэниие парти[illegible] гүйсэдком лэ [illegible] манай ехэ хар[illegible] ла хүдэлмэри [illegible] мүнөө гээ һаа, [illegible] на эхин организ[illegible] соото-һунгалтын [illegible] үнгэргэхэ хэрэ[illegible] хүндэ, зүрхэтэй [illegible] болоно бэзэ. [illegible] мэридэ арба [illegible] дэлнэб. һара [illegible] ган партиин [illegible] но партийна [illegible] соото-һунгалтын [illegible] гэргэхые би [illegible]

Һүүлшын юум[illegible] статустай боло[illegible] дал манай парт[illegible] ганизацинууд[illegible] рай һанаа ехэ [illegible] үедэ партийна [illegible] дай секретар[illegible] гэшэ бэлэн [illegible] дамтай, ажал [illegible] дэхэ секретар[illegible] тийна эхин орг[illegible] хэрэг һайжаруу[illegible]

Д. Ч. БОРОС[illegible] Яруунын райко[illegible] секретарь:

— Эндэ үгэ [illegible] риман тоосоон [illegible] съездын урда [illegible] радхана. Тэд[illegible] хабарай тарил[illegible] бди. «Хабарай [illegible] жээдэг» гэжэ [illegible] гүй гээшэ. Юу[illegible] бага һу һаа[illegible] городойхид, [illegible] хат. Тиимэһээ [illegible] тын суглаа, конф[illegible] съездын һүүлээ[illegible] дурадханаб. Ти[illegible] рат үсөөн болго[illegible] дана.

В. Ф. ЖЕЛЕЗН[illegible] ликын хилээмэ[illegible] управлениин на[illegible]

— Манай тур[illegible] элдэб һанамжа [illegible] лоод байна. Эн[illegible] зобооно. Би 28 [illegible] да партиин зур[illegible] КПСС-эй XXVIII [illegible] ойлгосогүй шиид[illegible] таа һаань, [illegible] жо боложо [illegible] адли марксизм-[illegible] дэнэ һуури [illegible] лэгэй үлөө [illegible] дээрэ байгуул[illegible] һаа гарахаб. М[illegible] най һанаа зобо[illegible] дэ эндэ өөһэды[illegible] хо байнабди.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай Эрдэмэй түбэй партийна нээмэл суглаанай 1990 оной февралиин 14-дэ батал[illegible] абаһан тогтоолые республикын партийна организацинуудта зүбшэн хэлсэһэн тухай

П. А. ЧУКРЕЕВЭЙ хэһэн элидхэлһээ

Дурсагдагша суглаан тогтоол баталан абахадаа, шиидхэбэриемнай дэмжыт гэһэн гүйлтатайгаар республикын партийна эхин организацинуудта, ажалша коллективүүдтэ хандаһан байгаа. БНЦ-гэй партийна суглаанай тогтоол, тэндэ хэлэгдэһэн зарим үгэнүүд «Правда Бурятии» газетын февралиин 18-най номерто толилогдоо.

БНЦ-гэй партийна суглаанай тогтоолой хэблэлдэ гараһанай удаа республикадамнай тогтоһон ниитын-политическэ оршон байдалые КПСС-эй обкомой бюро сэгнэхэдээ, коммунистнуудта хандажа, дурсагдагша асуудалые зүбшэн хэлсэхыень дурадхаа һэн.

Партийна организацинуудай суглаануудай протоколнуудһаа буулгабаритайгаар КПСС-эй райкомуудай үгэһэн мэдээнүүдэй ёһоор, 207 суглаан үнгэрөөд байна. Областной парторганизацида бүхыдөө 1537 эхин парторганизаци бии юм.

Уг унгяараа түүхын гүнһээ эхитэй түгшүүрилтэ байдалнай манай обществын бүхы талануудые ээлнэ гээд суглаанууд дээрэ тэмдэглэһэн байна. Орон доторнай, республикадамнай хэмжээнүүдэй абтажа байбашье, эдеэ хоолоор хангалга доройтоно, мүнгэнэй үнэ сэн унана, түрүүшын хэрэглэмжын эд бараан хоморой шухаг болоно. Энээнһээ уламжалан хүн зоной дураа гутахань шангадана, партиин нэрэ хүндэ унана, социальна түгшүүрилтэ байдал улам ургана. Иимэ орёо, шахардуу сагта суглараһан политическэ, социальна ба экономическа асуудалнуудые саг дары зохихо янзаар шиидхэхэ гэһэн эрилтын коммунистнуудта табигдаһан сагта республикын партийна организацинууд ба комитедүүд, нэн түрүүн КПСС-эй обком, тэрэнэй бюро хүсэд һайнаар хүдэлнэгүй.

Зүрюу харша үзэгдэлнүүдэй шалтагаануудые, республикаяа гэзгдэлһээ гаргаха талаар абтажа байһан хэмжээнүүдые сэгнэхэ зуураа КПСС-эй обкомой бюрое удааруулангүй тарааха тухай эрилтые буруушаажа, болохоёо байгаа областной партийна конференци бюрогой хүдэлмэрие сэгнэхэ аргатай гэжэ мэдүүлээ юм.

Байгша оной февралиин 28-да Хориин совхозой партийна нээмэл суглаан боложо, баталан абаһан тогтоол соогоо иигэжэ бэшэнхэй: «Буряадай эрдэмэй түбэй партийна суглаанай шиидхэбэритэй танилсаад, иимэ шиидхэбэри республикынгаа байдалые түгшүүрилтэй болголгодо шэглүүлэгдэнхэй гэжэ коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүд нэгэн һаналтайгаар мэдүүлээ. КПСС-эй обкомой бюрое тарааха гэһэн эрилтэ хадаа сагһаа эртэ табигдажа, социальна түгшүүрилтэй байдал тогтоохо гэһэн зорилготой. 1990 ондо областной партийна конференци боложо, КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүн бүхэнэй хүдэлмэриие коммунистнууд сэгнэхэ байха. Хубилган шэнэдхэлгын эгээл хүшэр хүндэ сагта бидэ — республикын коммунистнууд бэеэ шангаар барижа, зүрюу харша ябадалнуудай гарахагүйн тула эрид шууд хэмжээнүүдые абаха ёһотойбди». Энэ шиидхэбэриин доро парторганизациин секретарьтай суг 22 коммунист гараа табяа.

Тарбагатайн районой «Советская Россия», «Дружба», «Маяк», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай партийна организацинууд Буряадай эрдэмэй түбэй коммунистнуудай ябуулгые буруушаажа, иимэ дурадхалтайгаар районойнгоо бусад парторганизацинуудта хандаһан байна.

Хэжэнгын районой Чисаанын совхозой партийна организациин тогтоол соо иигэжэ бэшэгдэнхэй: «Тоосоото-һунгалтын кампаниин урда тээ КПСС-эй обкомой бюродо этигэхэгүй тухай Буряадай эрдэмэй түбэй коммунистнуудай баталан абаһан шиидхэбэри хадаа үндэһэ баримтагүй, харюусалгагүй ушар гэжэ тоолохо. Гэхэ зуураа областной партийна организациин үзэл сурталай ба эмхидхэлэй партийна хүдэлмэридэ дутагдалнууд бии гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй». Иимэрхүү шиидхэбэринүүд Шэнэ-Бэрээнэй заводой, дунда һургуулиин, Загарайн районой больницын, нарин сэмбын комбинадай, «Бурятмебель» нэгэдэлэй заводоуправлениин, Хүрбын совхозой, Мысовская дистанциин болон партийна бусад суглаанууд дээрэ абтаһан байна.

Прибайкалиин районой партийна 29 организациин нэгэниншье БНЦ-гэй коммунистнуудай шиидхэбэриие дэмжээгүй. Тус шиидхэбэриие Захааминай районой Зэдын комбинадай партийна эхин 15, цеховэ 14 организаци буруушаагаа.

КПСС-эй Загарайн райкомой пленум дээрэ БНЦ-гэй партийна суглаанай тогтоол зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. КПСС-эй Буряадай обкомой бюродо этигэнгүй байлга, тэрэниие тарааха гэһэн эрилтэ хадаа сагһаа урид табигдаһан, зүрюу харша эрилтэ болоно гэжэ пленум дээрэ абтаһан тогтоол соо заагданхай. Тэрэ тогтоол республикын политическэ байдалые тогтууригүй болгоно, социальна түгшүүрилтэй байдал һужэрүүлнэ, һунгалтын урда тээ түрүү үзэлтэй хүсэнүүдые нэгэдүүлгэдэ һаад тойбо ушаруулна. КПСС-эй XXVIII съездэ бэлэдхэл, тоосоото-һунгалтын кампани КПСС-эй обкомой бюрогой хүдэлмэридэ зохихо сэгнэлтэ үгэхэ арга республикын партийна организацинуудта олгохол байна гэжэ тус пленум тоолоһон байна.

Дурсагдагша асуудал зүбшэн хэлсэһэн 207 парторганизациин 157-ниинь БНЦ-гэй коммунистнуудай табиһан эрилтые нэгэн һаналтайгаар буруушаагаа. Юһэниинь ямаршье шиидхэбэри абаагүй. Партийна 41 организаци эрдэмтэдэй тогтоолые дэмжээ. Тэрэ тоодо «Туяана» нэгэдэлэй, республикын типографиин, музейнүүдэй, нэгэдэлэй, мотоор бүтээлгын заводой, соёлой институдай, локомотивна депогой заһабарилгын цехэй, Яруунын районой «Комсомольский» совхозой, Хурамхаанай районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой, Загарайн районой Эрхирэгэй совхозой управлениин, «Шэнэ Үдэ» газетын редакциин болон бусад коллективүүдэй партийна организацинууд ороно.

Октябрьска районой партийна организацинуудта суглаанууд айхабтар хурсаар үнгэрһэн байна. Юундэ тиигээб гэхэдэ, БНЦ-гэй партийна суглаанай тогтоол соо [illegible]ротой зэргэ КПСС-эй [illegible]ска райкомой [illegible] хэгүй гэжэ мэдүү[illegible] тарааха тухай [illegible] байгаа бшуу.

Байгша оной [illegible] до КПСС-эй Окт[illegible] комой пленум бо[illegible] байгаа бюрое үг[illegible] сүлөөлхэ гэһэн [illegible] гэжэ тоолоод, [illegible] ябуулгаа һайжа[illegible] эрилтэ табяа. Тэр[illegible] рэ мүн лэ эмхи[illegible] хаража үзэгдөө[illegible] раһангайнь [illegible] өөрынь гүйлтаар [illegible] новае партиин [illegible] гэдэхи секретар[illegible] һаа пленум сүлө[illegible]

Дурсагдагша асу[illegible] шэн хэлсэлгэдэ [illegible] хар-Шэбэрэй, Зэд[illegible] Сэлэнгын, Баунтын[illegible] хэнэй, Ахын рай[illegible] мунистнууд хабаа[illegible]

«КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ ХҮДЭЛМЭРИ ТУХАЙ ПАРТИИН ВЕТЕРАНУУДАЙ БЭШЭГЫЕ ШАЛГАЛГЫН ДҮНГҮҮД ТУХАЙ» ТУС КОМИССИИН ТҮРҮҮЛЭГШЭ[illegible]

В. Б. БАЗАРОВАЙ хэһэн элидхэл

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, партиин областной комитедэй гэшүүдтэ эльгээгдэхэ хамтын бэшэгтэ 59 хүнһөө бүридэһэн партиин ветерануud гараа табиһан байгаа. Ветерануудай бэшэг «Профсоюзай вестник» гэжэ газетэдэ толилогдожо, олошоруулагдаһан хэһэгүүд КПСС-эй обкомой гэшүүдтэй танилсуулхын тула КПСС-эй райкомуудта, ехэ ехэ партийна организацинуудта эльгээгдээ һэн. Тиимэһээ обкомой гэшүүд, энэ пленумдэ хабаадажа байгшад тус бэшэгэй удхатай танилсаһан байгаа ёһотой гэжэ багсаамжалнаб.

Областной партийна организацида, республика дотор хубилган шэнэдхэлгын бэелүүлэгдэжэ байлгада зорюулагдаһан үргэн ехэ асуудалнуудые партиин ветеранууд бэшэг соогоо табиһан байгаа. КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. М. Беляковой мэдээжэ болоһон интервью үгэһэнэй һүүлээр бэшэгтэ гараа табиһан ветеранууд партиин обкомой бюрогой гэшүүдтэй уулзаха эрилтэ табяа һэн. Зүгөөр энэ уулзалга болобогүй, юундэб гэхэдэ, бюрогой гэшүүд ерээгүй бэлэй. КПСС-эй ЦК-гай инструктор нүхэр В. И. Кудрявцев гансаараа ерэһэн байгаа. Тиихэдэнь ветеранууд уулзаха эрилтэ хоёрдохёо табиба. Энэ уулзалга КПСС-эй обкомдо боложо, 25 хүн үгэ хэлэхэдээ, бэшэг соо хэлэгдэһэн баримтануудые үшөө дахин баталаад, хэдэн шэнэ ушар баримтануудые нэмээ һэн.

Ветерануудтай хамта КПСС-эй обкомой бюро 21 хүнһөө бүридэһэн комисси байгуулһан байгаа. Энэ комисси шалгалтын дүнгүүдые таанадай анхаралда табина. Ветерануудай бэшэг соо табигдаһан ушар баримтануудые шалгабабди.

Хэрбээ ветерануудай бэшэг соо найруулагдаһан бүхы баримтануудые согсолхо болоо һаа, тэдэниие хоорондоо холбоотой гурбан бүлэг болгон, хубаарилха байнабди.

Нэгэдэхинь. Кадрова хүдэлмэриин талаар гаргагдаһан алдуунууд.

Хоёрдохинь. Үзэл сурталай ажал ябуулгын талаар гаргагдаһан алдуунууд.

Гурбадахинь. Хубилган шэнэдхэлгын үедэ социально-экономическа политикын һалбариие хүтэлбэрилгэдэ ушарһан дутуу дунданууд.

Асуудалнуудай нэгэдэхи бүлэгөөр — кадрнуудай талаар элидхэхыемни зүбшөөгыт.

Кадрнуудые шэлэжэ ололгодо олон тоото фамилинууд бэшэг соо дурдагдана. Тэдэниие шэлэжэ олохо талаар КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. М. Беляков партийна гол ёһонуудые хазагайруулдаг байгаа гэжэ тоологдоно.

Нүхэд В. М. Пуховской, В. И. Карпов түрүүлэн дурдагдана.

Агропромой түрүүлэгшын орлогшо байһан нүхэр В. М. Пуховской энэ органиие хубилган шэнэдхэһэнэй һүүлээр шэнээр байгуулагдаһан Агропромсоюзай түрүүлэгшын тушаалда КПСС-эй обкомоор дурадхагдаһан юм. Гэбэшье суглаанда хабаадагшад тэрэниие буруушаажа, ондоо нүхэр Николай Намдыкович Найдановые энэ тушаалда һунгаа һэн. Агропромсоюзай түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшоор нүхэр Пуховскойе һунгахые дурадхахадань, сугларагшад мүн лэ дэмжэбэгүй. Тиихэдэнь КПСС-эй обком Пуховскойе партиин обкомой инспекторээр абажа, Буряадай АССР-эй депутадта кандидадаар дэбжүүлһэн байха юм. Иигэхэл һаатнай, зорюута тиигэхэбди гэһэн ушартай юумэн болоно бшуу. Нүхэр Пуховской ажахые һайнаар мэдэдэг хүн, бэрхэ технолог, эгээл иимэһээ ажахын хүдэлмэридэ ехэ туһа хүргэжэ шадаха байгаа гэжэ мэдэнэбди. Нүхэр Пуховской хэзээдэшье партийна хүдэлмэридэ ажаллаагүй, харин мүнөө КПСС-эй обкомдо хүдэлнэ, ажахын асуудалнуудые эрхилнэ.

КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой нэгэдэхи секретарь байһан нүхэр В. И. Карпов тухай бэшэг соо хэлэгдэнэ. Энэмнай районой коммунистнуудай болон ажалшадай дунда нэрэ хүндэеэ буураһан, этигэл найдалаа алдаһан, тиигэжэ хүдэлмэриһөө болоһон [illegible] дүүлиг зантай, [illegible] абадаг албан хүн [illegible] республикын хүтэл[illegible] дэлмэридэ дэбж[illegible] на гэжэ заана. [illegible] вые элдэб эсэрг[illegible] шэ буруу байна [illegible] даа гэжэ тэрэнэй [illegible] нүхэр Карповые [illegible] комой нэгэдэхи [illegible] тушаалһаа сүлөө[illegible] дэлмэриһөө сүлөө[illegible] гөө һүүлээр КПСС[illegible] хүдэлмэридэ оруу[illegible]

(Түгсэсэл[illegible])

КПСС-эй областной комитедэй табадахи пленум

В. Б. БАЗАРОВАЙ хэһэн элидхэл

рэ районой коммунистнууд болон ажалшадай дунда ямаршье нэрэ хүндэгүй хүн юм гэжэ бэшэг соо заагдана. Хэзээ нэгэтэ нүхэр Бачеев Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм» совхозой директорээр ажаллахадаа, хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ анхаралаа багаар хандуулдаг, хэрзэгы шэрүүн, бүдүүлиг зантай, ноёрхуу хүн байгаа. Хүдэлмэришэдэй хоорондо яһа хаяжа, хёмороо үүдхэдэг, ходо ходо түймэрэй гарадаг болоһонһоо уламжалан, тэрэнэй гүйлтаар «Эрдэм» совхозой директорэй тушаалһаа сүлөөлэгдэжэ, «Бурводстройн» ПМК-гай начальнигаар томилогдоходоо, яһала һайнаар хүдэлөө һэн гэжэ хэлсэнэ. Удаань нүхэр Карповай нэгэдэхи секретарь байха үедэ КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райком тэрэниие Заганай колхозой түрүүлэгшээр дурадхаа һэн. Теэд тус колхозой колхознигууд түрүүлэгшэ Колмаковые табихые зүбшөөбэгүй. Энээнһээ уламжалан, В. И. Бачеев колхозой түрүүлэгшээр һунгагдангүй, уданшьегүй Хойто-Байгалай районой РАПО-гой начальнигаар эльгээгдэбэ. Энэ тушаалһаа тэрэ КПСС-эй Кабанскын райкомой нэгэдэхи секретаряар һунгагдаһан юм. Тэрэнэй хүдэлмэриин ёһо гурим ба онол аргын хангалтагүй муу байһан тухай гол түлэб хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй гараа табиһан хамтын бэшэг КПСС-эй ЦК-да эльгээгдээ һэн. Энэ асуудалые шүүмжэлхы ёһоор зүбшэн хэлсэһэнэй һүүлээр КПСС-эй райкомой пленум боложо, нюусаар дуугаа үгэхэдэнь, 29 хүн В. И. Бачеевые ажалһаань сүлөөлхэ, 31 хүн ажалдань үлөөхэ гэжэ дуугаа үгэбэ. Үнгэрэгшэ һунгалтын үедэ нүхэр В. И. Бачеев районно Соведтэшье, Буряадай АССР-эй арадай депутадташье кандидадаар дэбжүүлэгдэбэгүй. Нүхэр В. И. Бачеев районой коммунистнуудай болон ажалшадай дунда хүндэгүй хүн юм гэжэ ветерануудай хэлээшэнь эндэ батадхагдаа.

Райкомой пленумүүд, партийна конференци дээрэ, районой партийна ба ажахын эдэбхитэдэй суглаанууд дээрэ нүхэр Бачеев нэгэнтэ бэшэ шүүмжэлэгдэһэн байгаа.

Нүхэр В. И. Бачеевые КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретаряар дэбжүүлгэ, республикын эгээл томо ехэ партийна организацинуудай нэгэнэй хүтэлбэрилэгшөөр табилга хадаа КПСС-эй обкомой бюрогой гаргаһан алдуу болоно.

Тусхайлбал, таһагуудые даагшадаар хүдэлдэг КПСС-эй обкомой бүлэг хүдэлмэрилэгшэд, тусхайлбал, В. Ф. Подлеснов, Н. М. Кирдеев, мүн нүхэр В. П. Бартуков тухай бэшэг соо дурдагдана.

Нүхэр В. Ф. Подлеснов ВЛКСМ-эй Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретаряар, ВЛКСМ-эй обкомой комсомолой органуудай таһагые даагшаар, комсомолой обкомой секретаряар, хоёрдохи секретаряар, городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшын орлогшоор, КПСС-эй обкомой таһагые даагшаар ба инспектороор хүдэлөө. Тэрээн тухай бэшэгдэһэн бүхы юумэн батадхагдабагүй. Худалдаа наймаанай министр нүхэр Скрябиков тухай гэмнэлгэнүүд баталагдаагүй. Тэдэнэй хүдэлмэридэ, илангаяа кадрнуудые шэлэн ололгодо дутуу дунданууд бии байна, гэбэшье нэрэ хүндыень буруулһан ушар баримтанууд элирүүлэгдэбэгүй.

Нүхэр Н. М. Кирдеев аяншалагша боложо, Япон ошоод байха үедөө өөртөө (ондоо хүнэй нэрэ дээрэ), мүн хани нүхэдтөө япон автомобильнуудые худалдажа абаһан байгаа гэжэ ветерануудай бэшэг соо хэлэгдэнэ. Шалгалта эдэ ушар баримтануудые элирүүлбэгүй. 45 хүнһөө бүридэһэн аяншалгын бүлэгэй гэшүүд, Япон ошоһон бусад аяншалагшадтал адли, 6 япон автомобиль худалдажа абаһан байгаа. Автомобильнуудые худалдажа абахадань нүхэр Кирдеев хэндэшье туһалаагүй, хэндэшье худалдажа абаагүй. Аяншалгын бүлэгтэ тэдэниие оруулха гүйлтатайгаар хэдэн хүн нүхэр Кирдеевтэ хандаа һэн. Теэд бүлэгэй бүридүүлэгдээд байһан дээрэһээ списогто хоёр-гурбан хүнһөө гадна, ехэ хубилалта оруулаагүй һэн. Нүхэр Кирдеев бүлэгэйнгөө гэшүүдэй дунда гурим журам тогтоожо шадаагүй. Тиигэжэ тэдэнэр элдэб эсын юумэ худалдажа абахаһаа гадна, хоорондоо хэрүүл шууяа татажа, совет хүнүүдэй нэрэ түрые бузарлаһан байха юм.

КПСС-эй обком нүхэр В. П. Бартуковые КПСС-эй Загарайн ба Захааминай райкомуудай, КПСС-эй Гусиноозерскын горкомой нэгэдэхи секретариин тушаалнуудта дурадхаһан байгаа гэжэ бэшэг соо хэлэгдэнэ. КПСС-эй обком нүхэр Бартуковые КПСС-эй Загарайн ба Захааминай райкомуудта дэбжүүлээгүй байгаа гэжэ шалгалта харуулба. КПСС-эй Гусиноозерскын горком тушаа хэлэхэ болоо һаа, КПСС-эй горкомой нэгэдэхи секретариин тушаалда хэдэн кандидатурын үндэһөөр дуугаа үгэлгэдэ табигдахадаа, нүхэр Бартуков гаража шадаагүй һэн.

КПСС-эй обком нүхэр Бартуковые Статистикын захиргаанай начальнигай тушаалда дурадхаагүй, гэбэшье тэрэ өөрөө энэ тушаалда дэбжүүлэгдэхэ талаар конкурсдо хабаадаха хүсэлэнтэй байһанаа мэдүүлээ бэлэй.

Партийна ба гүрэнэй журамые ехээр хазагайруулһан хүтэлбэрилэгшэдые харюусалгада хабаадуулхагүйе нүхэр А. М. Беляков, обкомой бюрогой гэшүүд али болохоор оролдодог юм гэжэ бэшэг соо заагдана. 2,5 центнер һэлбэрүүһэ загаһа хулгайгаар барияад ябаһан нүхэд С. М. Антонов («Бурятстрой»), Темников («Байкалрыбвод») гэгшэдэй Баргажанай райондо баригдаһан тухай энэ талаар һануулагдана. Тэдэниие хатуу шангаар хэһээжэ, олоной дунда мэдээсэхын орондо нүхэд Беляков болон Покацкий тэдэниие партийна ба сүүдэй харюусалгаһаа зайсуулһан бүхы хэмжээнүүдые абана гэжэ бэшэг соо хэлэгдэнэ.

Бодото дээрэ тад һөөргэ байна, иимэ дохёогой ороходонь, нүхэр А. М. Беляков эдэ баримтануудые мүрдэн шэнжэлжэ, тэдэниие харюусалгада хабаадуулхыень республикын прокурор нүхэр А. Ф. Покацкида даалгаа һэн. Республикын прокурор нүхэр Покацкий эдэ баримтануудые мүрдэхыень Байгалай прокуратурада, тусхайлбал, нүхэр Дармаевта даалгаһан юм. Мүнөө үедэ Байгалай прокуратурада мүрдэлгэ хэгдэжэ байна.

Нүхэр Клочихин тухай бэшэг соо дурдагдана. Нүхэр Клочихиниие кооперативуудай республиканска соведэй тушаалда, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлгэдэ КПСС-эй обком ямаршье хабаагүй юм.

Пенсидэ гараһан хүнүүд, тусхайлбал, Гаськов болон Шагдуров аппарадта хүдэлнэ гэжэ бэшэг соо заагдана. Нүхэр Гаськов тушаа хэлэхэ болоо һаа, энэмнай дүршэл ехэтэй, гүнзэгы эрдэм мэдэсэтэй, нэрэ хүндэтэй коммунист юм. Тэрэ бодото дээрэ техническэ хүдэлмэри хэхэдээ, һайн туһаламжа үзүүлнэ. Нүхэр Шагдуров тушаа мүн лэ хангалтагүй буруу ажаглалта хэгдээ гэжэ һананаб.

Гадаадын оронуудаар, илангаяа Япон болон Хитадаар ябахадаа нүхэд Агалов, Подлеснов хүн зоной аша туһада эд бараа худалдажа абаха асуудалнуудые шиидхэнэгүй гэжэ бэшэг соо дурдагдана. Бартерна харилсаанай үндэһөөр 1989 ондо КНР-тэй 5,1, МНР-тэй 8,7 миллион түхэригэй хэлсээнүүдтэ гар табигдаһан байгаа. Дурсагдаһан хэлсээнүүдэй үндэһөөр республикамнай 4,2 миллион түхэригэй эд бараа Хитадһаа худалдажа абаа. Эдэ бүхы эд бараан магазинуудта, промышленна предприятинуудта худалдаанда гаргагдаа.

Мүнөө Госпланай түрүүлэгшээр, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшоор хүдэлжэ байһан нүхэр Л. П. Табалаев КПСС-эй Северобайкальскын горкомой нэгэдэхи секретаряар ажаллажа байха үедөө хэрүүл шууяа гаргажа, дары түргөөр дуудагдажа ерүүлээд, экономическа эрдэмгүйшье һаа, Госпланай түрүүлэгшээр томилогдоһон байгаа гэжэ бэшэг соо хэлэгдэнэ.

Северобайкальскда байха үедөө нүхэр Л. П. Табалаевай хэрүүл шууяа таталһаниинь шалгалтаар батадхагдабагүй. Нүхэр Н. А. Розановой профсоюзуудай областной соведтэ хүдэлхээ ошоһоной һүүлээр тэрэ түрүүлэн КПСС-эй обкомой промышленностиин таһагые даагшаар баталагдаа һэн. Госпланай түрүүлэгшээр томилогдохынгоо урда тээ хоёр хахад жэл соо энэ тушаалда хүдэлөө һэн. Үнэхөөрөөшье, нүхэр Табалаев экономическа тусхай эрдэм һургуулигүй хүн юм. Зүгөөр тэрэ КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Ниитын эрдэмэй академиин «Арадай ажахын экономико, хүтэлбэрилгэ ба түсэблэлгые эмхидхэлгэ» гэһэн кафедрада һуража, «Буряадай АССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые үргэлжэ дээрэнь хүгжөөлгэ» гэһэн темээр дипломой хүдэлмэри бэшэжэ, хамгаалаа һэн. Тиигэжэ тэрэ экономикын эрдэмэй кандидат болонхой.

Нүхэр Анатолий Михайлович Беляков кадрнуудые шэлэжэ олоод, тааруулан табихадаа, нэн түрүүн городой кадрнуудта (Тимашов, Подлеснов, Агалов, Елшин, Чукреев болон бусад) түшэглэдэг байна гэһэн үшөө нэгэ шухала асуудал бэшэг соо табигданхай. Энэ асуудалые зүбшэн хэлсэлгэдэ анхаралтайгаар, ушар ёһо ойлгодогоор хандаха ёһотойбди. Юундэб гэхэдэ, гол түлэб залуу кадрнуудтай хүдэлхэ ушартай болоно ха юмбибди. Зүгөөр һүүлэй жэлнүүдтэ кадрнуудые иишэ тиишэнь дэбжүүлэн табиха асуудалые шэнжэлжэ үзэхэдэ, обкомой эмхидхэлэй таһаг, Улаан-Үдын горком, Северобайкальскын горком гэһэн гурбалжан бүлэн бии болоодхино. Жэшээнь, һүүлэй 5—6 жэлэй хугасаа соо обкомой эмхидхэлэй таһагта Шомоев, Крючков, Молитвин, Чукреев, Улаан-Үдын горкомдо Беляков, Тимашов, Чукреев, Коренев, харин Северобайкальскын горкомдо Крючков, Табалаев, Молитвин, Никулинских гэгшэд хүдэлөө. Тиимэһээ иимэ асуудал табижа болоно. Эдэ гурбан зургаануудта кадрнуудые иимэ түргөөр һэлгэхэ хэрэгтэй гээшэ гү, иимээр табилга партийна, совет, профсоюзай, комсомолой болон ажахын зургаануудта хубилган шэнэдхэлгэдэ нүлөөлөөгүй гээшэ гү? Юрэдөө, Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретариие ходо ходо һэлгэһэнһээ уламжалан, Улаан-Үдэдэ хубилган шэнэдхэлгэ тон удаанаар ябуулагдана, социально-соёлой ба ажаһуудалай объектнүүдые ашаглалгада үгэлгэ таһалдуулагдана хэбэртэй. Гэр байрын-коммунальна хангалга һулаарууллагдана, худалдаа наймаан, медицинскэ хангалга улам хангалтагүй болгогдоно. Городой транспорт тон муугаар хүдэлдэг. Городто һургуулинуудые, хүүгэдэй саадуудые, яслинуудые барилга илангаяа унжагайруулагдана. Хүн зоной һуудал байдалые хангалга түгшүүриндэ оронхой. Һайнаар хүдэлхэ арга нэгэшье нэгэдэхи секретарьта олгогдоогүй.

Обкомой эмхидхэлэй таһагые даагшые ходо ходо һэлгэлгэ парти доторой хүдэлмэриие хубилган шэнэдхэхэ арга олгобогүй. Олохон партийна организацинууд, илангаяа партийна эхин организацинууд хуушанайнгаа ёһо гуримаар хүдэлнэ. Партиин райкомууд, тэдэнэй эмхидхэлэй таһагууд хүдэлмэреэ ёһотой һайнаар хубилгаагүй байһаар.

Хойто-Байгалай районой нэгэдэхи секретарьнарые ходо ходо һэлгэлгэ БАМ-ай оршондохи газарые элдүүрилэн ашаглалгада, социальна ба ажахын талаар асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хангалтагүй нүлөө үзүүлбэ. Энээнһээ уламжалан, нүхэр А. А. Молитвин тухай асуудал гарана. Ветеранууд энэ асуудалые зүбөөр табяа. Нүхэр Молитвин 1976 оной һүүл багта республикада ерээ һэн. Трестын автобазада механигаар, ахамад инженерээр хүдэлөө. 1980 оной август һарада Хойто-Байгалай райкомой промышленно-транспортна таһагые даагшаар хүдэлхээ ороо һэн. 1985 он болотор партиин райкомой секретаряар хүдэлөө. 1985 онһоо 1986 он болотор нэгэдэхи секретаряар ажаллаба. Энэ тушаалда нэгэ жэл юһэн һарын туршада хүдэлөө. 1986 оной ноябрьһаа тэрэ обкомой эмхидхэлэй-партийна таһагые даагшаар хүдэлөө һэн. Гурбан жэл соо энэ тушаалда хүдэлөөд, КПСС-эй ЦК-да дэбжүүлэгдээ. Нүхэр Молитвин айхабтар түргөөр дэбжүүлэгдэжэ, урган гараһандань, партиин ветеранууд һэжэглэнэ. Ушарынь юуб гэбэл, тэрэ Северобайкальскын горкомдо нэгэдэхи секретаряар мүртэй хүдэлжэ үрдеэгүй байгаа. Республикын партийна организациин ажал ябуулгые һайнаар ойлгожо үрдибэгүй. Тэрэ кадрнуудые мэдэдэггүй байхаһаа гадна, тэдэниие шэнжэлдэггүй, хүдөө ажахы тухай, нютагай эрхэ байдал тухай, республикын национальна онсо шэнжэ шанарнууд тухай юушье мэдэдэггүй байгаа.

Обкомдо хүдэлжэ байхадаа, тэрэ заочноор һураа, районуудаар ябаха сагынь байгаагүй. Хүдөөгэй партийна организацинуудаар үсөөн ябадаг, хубилган шэнэдхэлгын эрхэ байдалда партийна хүдэлмэриин түхэл янзанууд болон онол аргануудые хангалтагүйгөөр шудалдаг байгаа. Буряадай республикада хүдэлжэ байхадаа, Молитвин өөртөө хэрэгтэй бүхы юумэ хээ: өөртөө шэнэ «Волга» худалдажа абаа, Ниитын эрдэмэй академи заочноор дүүргээ һэн.

Кадрнуудые шэлэн табиха талаар иимэ ехэ алдуу эндүүнүүдэй гаргагдаһанда КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүд, нэн түрүүн партиин обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Анатолий Михайлович Беляков, нүхэр В. И. Кудрявцев зэмэтэй.

Нүхэр Беляков өөрынгөө үеын хүнүүдые гол түлэб дэбжүүлдэг, илангаяа үндэһэн арадай дундаһаа шэнэ, залуу үеын кадрнуудые муугаар дэбжүүлдэг байһан. Мүнөө үедэ хаа хаанагүй партийна, совет, илангаяа ажахын һайн кадрнууд дуталдана. Хүгжэлтын тогтошоһон жэлнүүдтэ хүдэлһэн кадрнуудай пенсидэ гарахада, хоёрдохи үеын кадрнууд баһал пенсидэ гараха дүтэлжэ байнхай. Харин гурбадахи үень шэнэ эрхэ байдалда хүдэлхөөр бэлэн бэшэ байшоо. Иимэ эрхэ байдалда КПСС-эй обкомой хүтэлбэрилэгшэд кадрова политикын талаар хэдэ хэдэн ехэ алдуунуудые гаргаһан байна.

Обкомой үдэрнүүд, ниитын-политическэ, мэдээсэлэй түбүүд гэхэ мэтэшэлэн үзэл суртаалай хүдэлмэридэ хэрэглэгдэдэг зарим шэнэ түхэл янзанууд болон онол арганууд яаха аргагүй туһатайшье һаа, элдэб үеын хүнүүдэй ажабайдалай ба ажал ябуулгын бүхы талануудые хабаадуулха аргагүй байна.

Партийна организацинууд шэнэ эрхэ байдалда эдэбхигүйгөөр хүдэлнэ. Республикын эрдэмтэд болон зохёохы ажалтай интеллигенци үзэл суртаалай хүдэлмэриие һайжаруулгада горитой хубитаяа оруулжа шадаха һэн. Зүгөөр КПСС-эй обкомой үзэл суртаалай таһаг нүхэд Л. Ч. Нимаева, В. М. Горлов гэгшэд эдэбхитэй энэ ехэ хүсые элсүүлхын орондо энэ интеллигенцитэй зүришэлдэжэ, бээ бээ гэмнэжэ, али болохоор гомдохоожо, бардам зан гаргана.

Эрдэмтэдтэй болон зохёохы ажалтай интеллигенцитэй иигэжэ зүришэлдэжэ байхадань, энэ ехэ хүсэн партийна организациин идхалгын ажал ябуултада хабаадалһаа байтагай, «обкомой бюроое тушаалһаань буулгаха!» гэһэн мэдээжэ уряа доро партиин обкомдо эсэргүүгээр тэмсэжэ эхилээ. Буряадай эрдэмэй түбэй, гурбан дээдэ һургуулиин, медицинскэ томо эмхи зургаануудай, зохёохы ажалтанай зарим эмхинүүдэй партийна организацинууд обкомые буруушаан, тэмсэл ябуулнэ.

Энэнь КПСС-эй обкомой болон тэрэнэй үзэл суртаалай таһагай алдуу болоно.

Үзэл суртаалай таһаг албадан захирха ябадал гаргадаг, хүдэлмэриин «сухалтай» онол аргануудые хэрэглэн, байдалые бүри һүжэрөөжэ, өөртөө нэмэлтэ бэрхэшээлнүүдые тохёолдуулжа, һүүлдэнь тэдэниие зайсуулхын тула зоригтойгоор тэмсэдэг байна.

Партийна хүдэлмэриин, мүн олониитын дунда үзэл суртаалай хүдэлмэри эмхидхэхэ талаар партиин обкомой секретарь нүхэр Нимаевагай дүршэл багатай байһаниинь эндэ харагдана. Ехэ эрид, түргэн зантай, шүүмжэлэл ба зүбшэл заабаринуудые хүлеэн абадаггүй байһаниинь, тэрэнэй хүдэлмэридэ ехэ һаад болоно. Үзэл суртаалай талаар партиин обкомой секретариин тушаалда дан түргөөр дэбжүүлэгдэһэниинь баһал харагдана. Парткомдо, райкомдо хүдэлхэ ёһотой байгаа ааб даа. Теэд заводуудта, фабрикануудта, колхоз, совхозуудта ажалшадтай саг үргэлжэ харилсажа байгаа һаа, энэ дутагдалые хүсэлдүүлжэ болохо һэн. Энээнһээ уламжалуулан хэлэхэдэ, Лидия Чимитовна, Та хүдөө нютагуудаар үсөөн ябанат, жиирэй ажалшадтай багаар харалсанат. Таниие ехэнхидээ телевизорээр харадаг байна.

Нүхэр Л. Ч. Нимаева залуу, эрдэмтэй, хүнүүдэй урда үгэ хэлэжэ шадаха гэжэ тоолоноб. Теэд тэрээндэ саг үргэлжэ туһалха, дэмжэхэ, шадамараар заажа үгэхэ ёһотой байгаа, теэд нэгэдэхи секретарь нүхэр Беляков иимэ туһаламжа үзүүлээгүй.

Партиин ветеранууд нүхэр В. М. Горлов тухай бэшэг соогоо иигэжэ бэшэһэн байна: «Горлов хадаа үзэл суртаалай хүдэлмэриин асуудалнуудаар огто юумэ мэдэхэгүй хүдэлмэрилэгшэ, теоретическэ ба политическэ бэлэдхэлынь һула, мүн тэрэшэлэн тэрэнэй хүн шанарынь иимэ үндэр тушаал эзэлхэ эрхэ тэрээндэ олгоногүй».

Манай һанахада, дан эрид тобшолол хэгдээ гээшэ ха. Нүхэр В. М. Горлов хүдэлмэрилэгшэдэй коллективтэ, рабочкомдо, парткомдо ехэ һургуули гараһан, КПСС-эй Сэлэнгын райкомой хоёрдохи секретаряар, КПСС-эй Железнодорожно райкомой нэгэдэхи секретаряар хүдэлһэн, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи ВПШ-е дүүргэһэн, экономическа эрдэмэй кандидат. Теэд тэрэ бүхы эдэ жэлнүүдтэ партийно-ажахын хүдэлмэридэ ябаа, тиин угайдхадаа мүнөөнэй хубилган шэнэдхэлгын эрхэ байдалда үзэл суртаалай хүдэлмэридэ хүдэлхэдэнь, хүндэ байгдана. Эрдэмтэдтэй болон зохёохы ажалтай интеллигенцитэй саг үргэлжэ холбоотой байжа, эрдэм ухаанай болон дээдэ һургуулиин эмхидхэлэй асуудалнуудые бүри анхаралтайгаар шудалжа, тэдэнэртэ бодото туһаламжа үзүүлжэ, партиин зохёохы ажал ябуулгада интеллигенциие хабаадуулжа, энэ дутагдалаа хүсэлдүүлхэ байгаа юм ааб даа.

Техническэ мэргэжэлэй һуралсалай управленидэ финансын талаар хазагайруулга хээ, гүрэнэй мүнгэ зөөри үбэршэлжэ, уриһан байгаа гэһэн зэмэлэлтэнүүд батадхагдаагүй. Эдэ баримтануудые шалгахын тула нүхэр Пытин ба Совминай юрист Машкин гэгшэд хүдэлөө һэн. Бүхы хэрэгүүдые шалгажа үзэхэдэнь, нүхэр Горлов иимэ хазагайруулга хээгүй гэжэ элирээ.

Олониитэдэ мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй хүдэлмэри обкомой үзэл суртаалай ажал ябуулгын һула талань болоно. Нэн түрүүн «Правда Бурятии» газетэ хараада абтана. Энэ газетэ хүдэлмэреэ хубилган шэнэдхээгүй, эртээнһээ бэлдэгдэһэн материалнуудые үгэһэн зандаа. Гүйхэн, гол түлэб мэдээсэлэй-найруулгын шэнжэтэй статьянууд үгтэдэг. Гүнзэгы тобшололнууд хэгдэдэггүй, бодомжонууд үгы, заримдаа материалнууд һула, шүүмжэлэлгүй байдаг. Таарамжагүй ушар баримтанууд тухай газетэдэ бэшэгдэдэггүй. Захиран зонхилхо онол аргануудые һулаар шүүмжэлдэг. Хүдэлмэридөө ехэ хазагайралта хэһэн хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй нэрээр «Правда Бурятида» шанга шүүмжэлэл хэгдээгүй. БНЦ-гэй партийна организацитай ба ветерануудай бэшэгтэй холбоотой үйлэ хэрэгүүд тушаа нүхэр Казанцевай ямар хараа шугам баримталһаниинь ойлгогдоогүй. «Профсоюзай вестнигтэ» ба «Молодежь Бурятии» газетэнүүдтэ ветерануудай бэшэгэй толилогдоошье һаань, «Правда Бурятии» энэ бэшэгые толилоогүй байха юм. Редакциин аппарат үнидэ эбээ таһараа, кадрнуудынь үгэеэ ойлголсохоёо болинхой.

Депутадай мандадай түлөө партиин обкомой бюрогой хоёр гэшүүд нүхэр Розановой ба нүхэр Казанцевай хоорондо хүлеэгдээгүй тулалдаан болоо. Баһамжалһан, наада барин шэнжэтэй Розановые дайраһан гурбан статья удаа дараалан үгтөө. Журналистикын талаар абажа хараха болоо һаа, энэнь таарамжагүй ябадал болоно. Гэхэ зуура Хэблэлэй байшангай дэргэдэ Облсовпрофой аппарадай хүдэлмэрилэгшэдэй «Казанцевые болон Гаязовые тушаалһаань буулгаха» гэһэн уряа доро эмхидхэһэн митинг баһал ойлгогдоогүй. Юрэдөө иимэрхүү митинг хаража байхада, ээшхэбтэр байгаа һэн. Бюрогой хоёр гэшүүдэй хэрэлдэһэнһээ боложо, тэдэнэй хүтэлбэрилдэг коллективүүд иигэжэ зүришэлдэжэ эхилээ ха юм. Зүбшөөгдөөгүй митинг үнгэрэгшэнэйнь түлөө Облсовпрофой хүдэлмэрилэгшэдые сүүдтэ үгэхэбди гэжэ редакциин хүдэлмэрилэгшэд хэлэжэ байгаа һэн. «Иван Иванович Иван Никифоровичтэй яажа хэрэлдээб» гэһэн уран зохёолой хуушанай хэһэгые энэнь һануулна. Энэнь гансашье бюрогой хоёр гэшүүдэй бэшэ, харин бүхы бюрогой хэмжээе үшөө дахин элирхэйлэн харуулна бшуу.

Бэшэг соо нүхэр Н. И. Крючковой хүдэлмэри тухай хэлэгдээ һэн. Буряад арадай омогорхол, Буряадай республикын соёлой гол эмхи зургаан болохо оперо болон баледэй театр тухай ажаглалтые зүб гэжэ тоолохо хэрэгтэй. Гадна үни хада хаагдаһан республикын гол музей, зүүнэй арадуудай музей тухай, искусствын кадрнуудые бэлдэлгэ, хэлэн ба арад үндэһэтэд тухай, тэрэнэй хуби заяан ба ерээдүй тухай үшөө хэлэхэ хэрэгтэй. Николай Иванович эдэ асуудалнуудые ойлгонгүй хэлэжэ болохогүй, теэд тодорхой хүдэлмэри ябуулха ёһотой ааб даа. Энэмнай ондоо асуудал.

Ветерануудай тус бэшэг соо нүхэр К. К. Шомоев тухай юун гэжэ бэшэгдэһые Пленумэй гэшүүд мэдэнэ ёһотой. Нүхэр К. К. Шомоев тухай юу гэжэ хэлэжэ болохоб? Энэмнай дүрбэн районуудта КПСС-эй райкомой секретаряар хүдэлһэн, республикын хүтэлбэрилхы зургаануудта олон жэлнүүдтэ хүдэлһэн областной партийна организациин эгээл үнинэй ажал ябуулагшадай нэгэнниинь болоно. Тэрэ наһанай амаралтада гарахаяа байна. Би өөрөө хэлэхэшье гэхэгүй һэм, зүгөөр ушар байдал хэлэхыемни баадхана. Үзэл суртаалай талаар обкомой секретаряар тэрэниие дэбжүүлгэ алдуу болоһон байна. Теэдшье энэ тушаалда тэрэ үни байгаагүй. Хэрбээ тиихэдэ энэ асуудалай зүбөөр шиидхэгдэһэн байгаа һаань, мүнөөдэр үзэл суртаалай талаар иимэ шанга хөөрэлдөөн болохогүй һэн. Анатолий Михайлович, та эндэ зэмэтэйт.

Ветерануудай бэшэг соо КПСС-эй ЦК-гай инструктор нүхэр Кудрявцев тухай заагдаа һэн. Ажаглалтын ямар удхатай байһан тухай Пленумэй гэшүүд мэдэхэ. Шалгалта хэхэ үедэ нэмэлтэ материалнууд орооогүй. «Комсомольский» совхозой директор Дашиевай болон Будаевай гар табиһан нэгэн бэшэг Яруунын районһоо абтаһан байгаа. Нүхэд Кудрявцевай болон Албашеевэй ерэхэдэ, һүни агнуурида гаража, хоёр буга алаад, үглөөгүүр айлшадаа энэ мяхаар хүндэлөө һэмди гэжэ тэрээн соо бэшээтэй. КПСС-эй Яруунын райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Боросгоевһоо асуухада, үнэхөөрөө иимэ агнуури хэгдээ һэн, зүгөөр нүхэд Кудрявцев, Албашеев гэгшэд, агнуурида ба олзо хубаарилгада хабаадаагүй гэжэ мэдүүлээ. Мүнөө үедэ мүрдэлгэ хэхын тулада энэ материал республикын прокуратурада дамжуулагданхай.

Социально-экономическа политикын дутуу дунданууд тухай асуудалнууд бэшэг соо табигдаа һэн. Партиин обкомдо ветерануудтай уулзалгын үедэ энэ асуудал илангаяа шангаар табигдаа. Республикын социально-экономическа хүгжэлтэ шэнжэлжэ үзэгдөө һэн. Зохихо дүрбэн жэлтэй сасуулхада, байгша табан жэлэй дүрбэн жэл соо промышленна продукциин хэмжээнэй талаар ургалта 114 процент, ажалай бүтээсын талаар — 117 процент, һарын дунда зэргын салингай талаар—121,8 процент, арадай хэрэглэмжын эд бараанай талаар—128,7 процент болоно. Модонһоо бэшэ шухала янзын продукци үйлэдбэрилгөөр зарим тэды ургалта туйлагдаа. Хэрэглэгдээгүй нөөсэнүүдэй үшөө ехэшье һаань, энэ талаар туйлагдаһан дүнгүүд дунда зэргэ гэжэ тоолоjо болохо.

Улаан-Үдын зүүн бэеын сэбэрлэлгын барилгануудые ашаглалгада тушаалга бирагүйдэнэ. Сэлэнгын ЦКК-да үйлэдбэридэ хэрэглэгдэһэн уһые сэбэрлэжэ, дахин хэрэглэхэ талаар хүдэлмэриин оройдоол 55 процентнь дүүргэгдээ. Байгал далайе хамгаалха зорилгоор хубаарилагдаһан мүнгэ зөөриин 70 процентнь ашаглагдаа.

Болбосоруулгын предприятинуудые барилга ба шэнэдхэн заһалга бирагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ. Тус һалбариин предприятинуудые хэрэглэлгын процент тон бага.

Гол һалбаринуудаар, илангаяа машина бүтээлгын, мүн түлишын элшэ хүсэнэй комплекснуудаар шэнэ объектнүүдые шэнэдхэн заһаха ба ашаглалгада оруулха талаар даабаринууд горитой гээгдэлтэйгээр дүүргэгдээ. Харин Байгал далайе хамгаалха хэмжээ ябуулгануудтай дашарамдуулан, заншалта гол һалбарида, ой модоной промышленностьда тон ехэ бэрхэшээлнүүд үзэгдэнэ. Тус комплекс муудажа эхилээ.

Дүрбэн жэлэй туршада социальна һалбариин объектнүүдэй барилга горитойгоор хүгжөөгдөө. Жэшээнь, дүрбэн жэл соо республика дотор гэр байра барилга 140 процентээр ургэдхэгдэһэн байна.

Үнгэрһэн табан жэлэй дүрбэн жэлтэй сасуулхада, байгша дүрбэн жэл соо һургуулинуудые барилга 8553 һууряар олон болгогдоо, харин Улаан-Үдэдэ 784 һууряар үсөөрөө, һургуулида ороодүй эмхи зургаануудые ашаглалгада оруулга 284 хүнэй һууряар, больницануудта—35 хүнэй һууряар үсөөн болоо. Клубуудай барилгын талаар республика ехээр гээгдээ. Дүрбэн жэлэй туршада Улаан-Үдэдэ, Гусиноозерскдо, хүдөөгэй 12 районуудта нэгэшье клуб баригдаагүй. Социально-соёлой ба ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангаха талаар эрид хубилалта болоогүй.

Аграрна секторээр гол дүнгүүд иимэ. Урдахи дүрбэн жэлтэй сасуулхада, байгша дүрбэн жэлдэ ороохо гүрэндэ худалдалга 78 процент, овощ —137 процент, хартаабха—113 процент, үндэгэн—139 процент, һүн—126 процент, мяхан—125 процент, ноохон—102,6 процент болоо. Бүхы дээрэнь абажа харахада, зарим амжалта туйлагдаа гээшэ.

Зүгөөр мал ажалай зарим зүйлнүүдые үйлэдбэрилгые зарим тэды дээшэлүүлхэдэ, хүн зониие хангаха арга олгоногүй. Жэшээнь, мяха, һү, ба бусад продукци ехээр худалдадаг болоод байхадань, табан жэл соо хүн бүхэндэ хараадуулан, мяха үйлэдбэрилгэ оройдоол 3 килограмм, һүн —65 килограмм, хартаабха—9 килограмм нэмэһэн, харин овощ 7 килограммаар хороһон байна. Тиимэһээ шухала зорилгонуудые туйлаха хүрэтэрнай үшөөл үды.

Аграрна секторто мяха үйлэдбэрилхэ асуудал эгээл шангаар табигдана. Табан жэлэй дүрбэн жэл соо колхоз, совхозуудта тэрэнэй ургалта оройдоол 112 процент болоо. Энэмнай ехэ бэшэ.

Хонидой тоо толгойе 1.200.000 толгой хүрэтэр хорооһон баримта тушаа ветеранууд зүб һэжэг түрэнэ. Һаалиин мал ажал хүгжөөхын тулада Ивалгын, Тарбагатайн, Загарайн районуудта, харин бэлшээриин газарай үгы байһан дээрэһээ Түнхэнэй, Баргажанай болон Хурамхаанай районуудта хонидой тоо толгойе хорооһониинь ойлгосотой. Харин Зэдын, Сэлэнгын, Хяагтын, Хориин, Хэжэнгын ба тала дайдатай бусад зарим районуудта хонидой тоо толгой хорооожо байлгые огто ойлгохоор бэшэ. Жэшээнь, үнгэрһэн жэлдэ Зэдын район хонидой тоо толгойе 21 мянгаар, Сэлэнгын—12, мянгаар, Хяагтын—6 мянгаар, Захааминай—7 мянгаар, Баргажанай 12 мянгаар хорооһон байна. Энэнь мяха үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ муу нүлөө үзүүлжэ магадгүй. Хүн зониие хартаабхаар, овощоор хангаха талаар бэрхэшээлнүүд үзэгдэнэ.

Колхоз, совхозуудай экономическа байдал һанаата болгуулна. Агропромсоюзай мэдээнүүдэй ёһоор, гарзада ородог нэгэшье ажахы үгы, тэдэнэй ашаг олзонь 189 миллион түхэриг болоно. Тиин саарһан дээрэл энэ тоо бэшэгдэнэ. Ашаг олзынгоо 9—12 процентые агропромсоюзда оруулхадань, үри шэриеэ түлэхэдэнь, мүн ажахынуудта материалнууд болон машинануудай үнэтэй боложо байхада, юуншье үлэнэгүй. Олохон ажахынууд ажалшадтаа салин хүлһэ түлэхэ аргагүй. Банкһаа урьһаламжа абадаггүй оройдоол 15 ажахы республикада бии. Хэрбээ нэмэлтэгүйгөөр хаража үзөө һаа, гарза гаргашань 153 миллион түхэриг болоно. Юрэдөө нэмэлтые хараада абангүй, экономическа байдал шэнжэлхэ ёһотой гээшэ. Тиигэбэл Буряадай республикын бүхы ажахынууд гарзатаһан байха. Хубилган шэнэдхэлгын жэлнүүдтэ колхозуудай экономическа байдал һайжараагүй.

Гаргашаяа харюулгын ба өөһэдынгөө мүнгөөр өөһэдыгөө хангаха гуримаар хүдэлжэ байха үедэ жэжэ ажахынуудай бии байлга оройдоо, ойлгогдоногүй. Эдэ жэлнүүдтэ айхабтар ехэ гаргаша хэжэ, тосхон бүхэндэ колхоз, совхозуудые байгуулаабди. Энэ асуудал тухайшье бодожо үзэхэ хэрэгтэй. Аграрна секторэй ажал ябуулгада иимэ дутуу дундануудай хэгдэһэндэ нүхэр К. А. Албашеев зэмэтэй гэжэ ветеранууд шүүмжэлээ.

Нүхэдүүд! Ветерануудай бэшэг соо найруулагдаһан баримтануудые комисси шалгажа үзөө. Зарим баримтанууд буруу гэжэ элирүүлэгдээ, гэбэшье гол түлэб батадхагдаа. Ветеранууд эдэ баримтануудаар гол түлэб зүб ажаглалтануудые хэһэн байна. Тэдэниие хүлеэн абажа, алдуу эндүүнүүдые зайсуулхые оролдохо хэрэгтэй.

Ветерануудай бэшэгэй гол шэглэлнүүдээр дээрэ хэлэһэнээ согсолхо зуураа, кадрова политикада үнэхөөрөө ехэ алдуунууд хэгдээ гэжэ хэлэхэ ёһотойб. Кадрнуудые шэлэн табиха талаар КПСС-эй обкомой бюро хангалтагүйгөөр хүдэлнэ гэжэ эдэнь харуулна.

Үзэл суртаалай хүдэлмэридэ захиран зонхилхо урданай ходол дабтагдадаг бодомжонууд зайсуулагдаагүй, шэнэ түхэл янзанууд болон онол аргануудые мүнөөнэй политикын улам ехэ болоһон зорилгонуудта үшөө харюусанагүй, ниитын-политическэ ехэ хүсэнүүд үшөө хүдэлгэгдөөгүй, зарим партийна организацинууд үзэл суртаалай хүдэлмэриие хубилган шэнэдхээгүй. Үзэл суртаалай хүдэлмэри тушаа партиин ветерануудай һанаагаа зобоһониинь зүйтэй.

Социально-экономическа һалбарида хубилган шэнэдхэлгэ ехэ хүшэрөөр бэелүүлэгдэнэ, экономическа урмашуулгын олохон эрхэ нүхэсэлнүүд хэрэглэгдэнэгүй. Партиин обкомой бюро экономикые хубилган шэнэдхэхэ талаар ёһотой эмхидхэлшэ боложо шадаагүй. Социальна асуудалнууд удаанаар шиидхэгдэнэ. Ветеранууд эдэ дутуу дундануудые зүбөөр тэмдэглэнэ.

Комиссиин хүдэлхэ үедэ олон материал нэмэжэ ороһон байгаа, тэндэ табигдаһан асуудалнуудые хойшолуулангүй шиидхэхын тула бидэ тэдэниие КПСС-эй областной комитедтэ дамжуулхабди.

Ветерануудай дунда хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулдаг байһаниинь КПСС-эй обкомой нэгэ алдуу болоно. Энэ ажаглалта партиин ЦК-дашье хабаатай, ушарынь гэбэл, гансал залуушуулые баримталдаг хараа шугам бэелүүлжэ, аха үеын коммунистнуудые хүгжэлтын тогтошоһон жэлнүүдэй хүнүүд гэжэ тоолодог, хубилган шэнэдхэлгын түлөө оролдодог аха үеын түлөөлэгшэдые эдэбхитэй ажал ябуулгада хабаадуулдаггүй байна. Энэнь партиин обкомой мүнөөдэрэй пленум дээрээшье харагдаа. Мүнөөдэрэй хүнүүдые съездэ шэлэхэ хэрэгтэй гэжэ хүндэтэ Владимир Николаевичнай мэдүүлээ бшуу. Партиин бүридэлэй гурбанай хоёр хубинь болодог үсэгэлдэрэй коммунистнууд яаха болоноб. Хэрбээ иимэ замаар дабшаха болоо һаамнай, ветеранууднай дурагүйдэхэ болохол. Энэ асуудал тушаа баһал бодожо үзэхэ хэрэгтэй гэжэ тоолоноб.

ТАСС ХИЛЫН САНААҺАА

ЭКСПЕРТНҮҮДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

һөөр шэнэдхэгдэхэ ёһотой. Гадаадын оронуудаар аяншалгые нарижуулан һайжаруулха асуудалнуудта зорюулагдажа, мартын 21—22-то Прагада болоһон зүблөөн дээрэ иимэ һанал бодол хэлэгдэбэ. Болгариин, Венгриин, ГДР-эй, Польшын, Румыниин, СССР-эй болон Чехословакиин экспертнүүд тэрээндэ хабаадаһан байгаа.

Захиргаанай хэмжээнүүд аяншалгын һалбарида хабаатай удаан болзорой хангалтагүй үйлэ хэрэгүүдэй хойшолонгуудые усадхажа шадахагүй гэжэ тэдэнэр анхаралаа хандуулба. Энээнтэй дашарамдуулан, экспертнүүд визын гуримые тогтоожо болохо аргые буруушаагаа.

КОНФЕРЕНЦИ ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

БОНН. Ниитэ Европын зүблөөнэй үндэһөөр энэ түбидэ экономическа харилсаа холбоо тогтоолгые үргэдхэхэ түрүүшын конференци эндэ боложо байна.

Советскэ Союзай үдэр эндэ үнгэргэгдөө. СССР-тэй промышленна харилсаа тогтоолгын асуудалнуудые, тэрэнэй хуулиин ба захиргаанай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхын, олоһон дүй дүршэлөө андалдан абалсахын тула Европын 33 гүрэнэй, США болон Канадын правительственна эмхинүүдэй, худалдаа наймаанай бүлэгүүдэй 500 шахуу түлөөлэгшэд эндэ суглараба. Совет болон гадаадын менеджернүүд, хамтын предприятинуудай директорнууд, зүүн ба баруун оронуудай аралжаа наймаашад, мэргэжэлтэд хабаадагшадай тоодо ороо.

Совет түлөөлэгшэд хуралдаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, СССР-эй гадаадын экономическа холбоонуудта боложо байһан шэнэ үзэгдэлнүүд тухай хөөрэбэ. Мүнөө үедэ 14 мянга шахуу совет предприятинууд, эмхинүүд гадаадын дэлгүүр дээрэ гараха эрхэтэй болоо. Тэдэнэр гүрэнэй захилһаа гадуур үйлэдбэрилһэн продукцияа худалдаха, үйлэдбэриин кооперации тухай хэлсээнүүдые гадаадын партнернуудтай баталха гү, али хамтын предприятинуудые байгуулха зэргэтэй. Элэнэй 80 гаран процентнь гансал 1989 ондо иимэ эрхэдэ хүртэһэн байха юм. Энэнь СССР-эй гадаадын экономическа холбоонуудай ургажа байһые элирхэйлэн гэршэлнэ.

АГУУ ИЛАЛТЫН 45 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

СИБИРСКЭ ДИВИЗИИН БААТАРШАЛГАТА ЗАМ

1942 оной март һарада 77-дохи разъезд дээрэ (Забайкалиин түмэр харгын Манжуур тээшээ ошоһон һалаа) 321-дэхи стрелково дивизи бүридхүүлэгдээ һэн. Буряадай АССР-һээ тус дивизидэ арба мянган хүн оролсоо. Тэдэнэй дүрбэ мянганиинь буряад яһанай сэрэгшэд бэлэй.

Тэрэ үедэ байдал ехэ хүшэр хүндэ һэн. Гитлер түргэн сагта Москва хотые эзэмдэхэ гэжэ түсэблэһэн аад, энэнь буруу һүрэжэ, хоро, шараяа бусалан, үһээгээ абахаяа хүсэ шадалаа эршэдэжэ, Донбассай нүүрһэнэй бассейн эзэмдэн абаба, нефтиин хэбтэшэтэй Кавказай газарнуудые, Сталинградай танк бүтээдэг завод ба бусад олон, амин шухала объектнүүдые эзэмдэхээ дүгташаба.

Иимэ эрхэ байдалда манай дивизиие 1942 оной июль һарада Сталинград хотын баруун-хойто талын аршалалгада эльгээгээ һэн. Харгыдаа бидэнэр Борисоглебск хотоһоо эхилээд боомбодолгодо орожо, ехэ зообди. Фашис самолёт «Фокке Вульф» (манай сэрэгшэдэй дунда «рама» гэжэ нэршэһэн) бүхэли гэгээн үдэр бидэнэр дээгүүр ниидэжэ, обеорбол, буудажал ородог бэлэй. Тиимэһээ бидэнэр үдэртөө, халуун ссо хорожо хэбтээд, һүниндөө урагшаа дабшадаг байгаабди. Иигэжэ нэгэ сүүдхын туршада 40—50 километр гаталагдадаг һэн.

Манай дивизиин урдаһаа румын, итальян, немец дивизинүүд бодожо, «Нэгэшье алхам сухарихагүй!» гэһэн захиралтын ёһоор үсэд нэтэрүүгээр дайлалдабашье, урагшаа балай дабшажа шадабагүй. Тиихэдээ эдэнэр бэшээтэй саарһануудые самолёдһоо олоор хаяжа оробо. Тэндэнь: «Зэрлиг сибирскэ дивизиин сэрэгшэд, бэеэ тушаагты. Ами наһыетнай таһалдуулхагүйбди. Һайн ажаһуудал, байдал таанарта зохёохобди. Пароль үгэ—«Жадануудаа газар руу!» гэхэ мэтээр бэшээтэй байгша һэн. Харин манай сэрэгшэд хороо бусалан, хархис дайсантай бүри үсэдөөр дайлалдажа ородог бэлэй. Тиимэһээл генерал-фельдмаршал Паулюсай сэрэгые хүреэлэн урагшаа эрид дабшалтын болотор позицинуудаа алдангүй, дайлалдажа байгаа бшуу. Дулэтэ дүшэн хоёр оной октябриин 19-һөө эхилжэ, бидэнэр дайсаниие намнан баруун зүг руу дабшахадаа, һуурин, гүбөө бүхэнэй түлөө хатуу шанга тулалдаа үүдхэн ябаа бэлэйбди. Суровикино, Секретев, Облавская, Морозовская, Тацинская станцинууд ами наһаяа гамнангүй, улаан шуһаяа адхаруулан дайлалдаһыемнай һанаа ёһотой. Фашистнар шэнэ дивизинүүдые эльгээжэл байха, харин манай сэрэгшэд тэдэниинь һамна бута сохидог һэн. Фашис генерал Роммель Африкаһаа элһэндэл адли шарабтар үнгэтэй танкнуудые эльгээбэ. Харин манайхин тэдэниинь Морозовская станци дээрэ угтажа, бариһан юм.

321-дэхи стрелково дивизи Миус мүрэндэ хүрэжэ, Лихая станциие, Белая Калитва, Красный Дон, Куйбышевка, Дьяково томо һуурин, хотонуудые сүлөөлэн гараһан намтартай. 1943 оной Мартын 19-дэ дивизимнай 82-дохи гвардейскэ стрелково гээд ондоогоор нэрлэгдээ, сэрэгшэдэй эрэлхэг габьяа үндэрөөр сэгнэгдээ һэн. Энэ хугасаа соо дивизи 92 һуурин сүлөөлөө, хори мянганһаа үлүү дайсадые хюдаа, 329 дзот ба дайсанай бусад олон техникэ үгы хээ юм. Тиихэдэ энэ дивизиин ородог 62-дохи арми 8-дахи гвардейскэ арми болгогдобо.

1943 оной июлиин 7-һоо 82-дохи стрелково дивизи Изюм хотын хажууда, Хойто Донец гэжэ гол дээрэ дайлалдаа. Гурбан һарын туршада эндэ үргэлжэлһэн байлдаанда сэрэгшэд ехэ эсээ, сусаа, олон нүхэдөө гээгээ һэн даа. Долгонькая, Каменка украин нютагууд, Шевченко хутор шанга тулалдаанда газарай нюруу дээрэһээ үгы, үй тооһон болгогдоо бэлэй. Бидэнэй урдаһаа эндэ Эхэ орондоо урбаһан генерал Власовай сэрэгшэд дайлалдаа. Октябрь һарын эхиндэ дайсаниие бута сохижо, Барвенково, Лозовая, Павлоград, октябриин 14-дэ УССР-эй областной түб Запорожье хотые сүлөөлөө һэмди. Эдэ алдарта хэрэгүүдэй түлөө дивизидэ «Запорожско» гэжэ хүндэтэ нэрэ зүүлгэгдээ бэлэй. Днепр мүрэнэй эрьеэр урда зүг барин ябахадаа угаа олон хото, һууринуудые хархис дайсадһаа сүлөөлөө һэмди. 1944 оной апрелиин 10-да Одессэ хотые сүлөөлһэнэймнай түлөө дивизидэмнай Богдан Хмельницкиин орден барюулагдаа. Тиигэжэ байтараа, 1944 оной июль һарада манай 8-дахи гвардейскэ армиие дайнай эгээл шухала участогта—Ковель—Варшава гэһэн зүг шэгтэ эльгээжэрхибэ. Июль-август һарануудта Польшын газар дайда дээрэ Парчев, Люблин, Лоскожев, Седльце, Гарволин хотонуудые сүлөөлхын түлөө дайлалдаабди. Варшава хотые даб гээд абахань ехэ хүшэрхэн байшаба. Варшаваһаа урдуур 50 километр үргэнтэй, 25 километр утатай Магнушевскэ гэжэ нэршэһэн багахан плацдарм эзэлхэдээ, олон нютагаархинаа гээгээ бэлэйб. Бэшүүрэй В. И. Литвинцев, капитан Б. Б. Батуев ..

Түүхэтэ дүшэн табан оной январиин 12-һоо 1-дэхи Белорусска фронт эрид дабшалта эхилжэ, бидэнэр Варшава—Берлин гэһэн харгыгаар урагшаа тэгүүлбэбди. Январиин 20-до Познань хотодо дүтэлхэдэмнай, эндэ Гитлер хуушан хэрэм дээрэ 60 мянган «СС» арми нэгэ жэлэй туршада хүрэхөөр эдеэ хоолтойгоор ба элбэг буу, һомотойгоор орхиһон байба. Иигэжэ манай сэрэгшэдые удаан сагта һаатуулжа, Берлиндээ дүтэлүүлхэгүй гээд бодоо бшуу. Манай дивизи нэгэ һарын туршада тус цитаделиин гарнизонтой дайлалдажа, илажа гараһан алдартай. Дайсанай 60 мянган сэрэгшэдһээ 22 мянганиинь амиды үлэжэ, плендэ абтаа бэлэй. Ехэ шуһа уһа урдахуулан, олон нүхэдөө харамтайгаар гээн, илалта түйлаһамнай ойлгосотой ааб даа. Манай нютагаархин—Жамьян Ванданов, Дансаран Санжимитыпов, Советскэ Союзай Герой, 244-дэхи гвардейскэ стрелково полкын 2-дохи батальоной командир Ф. К. Сарычев, полкнуудай командирнууд В. А. Усков, Клепиков эндэ баатарай үхэлөөр унаа һэн.

Дивизимнай урагшаал дабхижа, Одер мүрэнэй эрьедэ Альт-Июстриндэ шэгэһэн дайсанай гарнизонтой ана-мана тулалдан, үгы хээд, апрелиин 16-һаа Берлин тээшэ шэглэбэ. Апрелиин 26-да Берлинэй түб аэропорт «Темпельгоф» эзэлжэ, Украинаһаа, Белорусиһаа туугдаһан, эндэ подвал соо баряанда байгша басагадуудые зарим бусад зониие сүлөөлбэбди. Дивизимнай Ангальдтска вокзал эзэлээд, майн 2-ой һүни империин канцеляри руу орожо, рейхстаг дээрэ улаан тугаа намилзуулха гэхэдэмнай, 3-дахи ударна армиин генерал Кузнецовой сэрэгшэд бидэниие үрдиһэн, улаан туг рейхстаг дээрэ хадхаһан байба. Иигэжэ 1945 оной майн 2-то 8-дахи гвардейскэ армиин 82-дохи гвардейскэ стрелково дивизи дайшалхы замаа дүүргэһэн юм. Дайшалхы Улаан Тугай орден дивизимнай тугта зүүлгэгдээ, Берлинскэ, Позаньска, Лодзинско гэхэ мэтэ хүндэтэ нэрэнүүдээр нэрлэгдээ бэлэй.

Дивизимнай бүридэлдэ 18 Советскэ Союзай Герой, Алдар Солын орденуудай 32 дүүрэн кавалер, тэрэ тоодо манай Буряад республикаһаа дүрбэн—Н. Ф. Суворов, И. И. Быков, Б. М. Дамчеев, И. В. Максимов гэгшэд дайлалдаа юм. Мүнөө дээрэ тус дивизиин наяад ветеран республика доторнай ажаһууна, тэрэ тоодо Улаан-Үдэдэ 26 хүн. Дивизиин бүрилдэһэн эгээл эхиндэ 4 мянган буряад сэрэгшэд байһан юм. Олон нүхэд алуулаа, шархатаа, ондоо часть руу эльгээгдээ.

С. ДУГАРОН,
82-дохи гвардейскэ стрелково дивизиин ветерануудай соведэй Буряадай АССР-тэхи түрүүлэгшэ.

Ж. Халбазыковай фото.

ДАНГИНАНАРАА АМАРШАЛАЯ-АА!

Сагаан һарын һүүлшын хоёр үдэшэ Улаан-Үдэдэмнай урдань үзэгдөөгүй һайхан найр наадан болобо. Энэ хадаа «Сагаан һарын дангина» гэһэн конкурс болоно. Тэрэнэй дүрим, мүн урялал айладхаһан «Дангинанар, туршагты» гэһэн найруулга байгша оной январиин 3-да «Буряад үнэндэмнай» гараа хамнай. Юрэдөөл, манай газетэ конкурсдо бэлэдхэлые сагүргэлжын анхаралда байлгаа гээ һаа, алдуу болохогүй.

Энэ найр нааданай үнэтэй талань гэхэдэ, хоёр гол үүсхэгшэдэй нэгэниинь нёдондо намар шэнээр байгуулагдаһан Буряадай соёлой түб болоно. Энэ конкурс ниитын шэнэ эмхиин хүсэ шадалай ёһотой шалгалта, туршалга болоо. Энэ шалгалтаяа Буряадай соёлой түб амжалтатайгаар дабажа гараа гэжэ уридшалан мэдүүлэе.

Конкурс мартын 24—25-да хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой (ЗММК) соёлой-спортын комплекс соо болоо юм.

Иимэ хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхэдэ ехэ таарамжатай гоё һайхан энэ ордон зохидоор шэмэглээтэй. Хабаадагшад, харагшадай дээгүүр Сагаан түмэр морин жэлые һүлдэлһэн зураг үлгөөтэй. Огторгойһоо доошоо намиржа һанжаһан хүхэ бүд дээрэ үүлэдэй дундуур сахилма түргөөр хиисэн хатарһан сагаан морин зураатай. Һанаадшье үзэхэдэ, Сагаан морин жэл Буряадай үндэһэн соёл заншалай һэргэн хүгжэлтэдэ угаа дэмбэрэлтэй, амжалтатай байба. Мориной бүри дээгүүр юртэмсэ дэлхэйн найман зүг зубхисые харуулһан сагаан үнгэтэй найман ута бүд үргөө ордоной оройдо татаатай. Хабаадагшадай гаража ерэдэг тайзангай хойморто татагдаһан хара хүхэ бүд дээрэ «Сагаан һарын дангина» гэжэ буряадаар, ородоор бэшээтэй. Тэг дундань конкурсын һүлдэ соёмбо зураатай.

Түрүүшын үдэр басагад, эхэнэрнүүд гэртээ бэлдэһэн программаяа харуулаа юм. Тэрэнь гурбан хубиһаа бүридөө. Дуун, хатар, жюри, харагшадые амаршалга, үреэлнүүд. Бүхы дээрэ 38 дангинакар мүрысөөндэ хабаадаа. Тус бүридэнь 5 минута тухай саг үгтэһэн байна. Бултан тухай бэшэхэнь бэрхэтэй ааб даа. Юрэдөөл манай ниислэл хотын тогтоһон сагһаа эды олон гоё һайхан басагад, эхэнэрнүүд нэгэ газарта гансата иигэжэ суглараагүй байһаниинь сохом. Үргэн уужам Ага нютагһаа аяар арбан дангинар Эхэ буряад орондоо айлшалаа.

Тэдэнэй нэгэниинь — харагшадта нилээд зохидшоогдоһон Валентина Ойдопова. Ёһотойл урданай маягаар оёһон хүхэ торгон дэгэлтэй, утамал арһаар түрии хэжэ оёһон буряад гуталтай хурдан жороо гэшхэдэлтэй басаган дүхэригэй дунда зогсоод: «Энэ үдэрһөө эхилжэ эбсэжэ, уг гарбалайнгаа заншалые наринаар сахижа, үри хүүгэдтээ унаган хэлыень бага наһанһаа мэдүүлжэ ябахамнай болтогой!» —гэжэ үреэхэдэнь, харагшад хүнхинэмэ альга ташалгаар угтаба. Тэрэнэй һүүлээр Могойтын аймагта багшаар хүдэлдэг Саяна Цырендоржиева, Сэлэнгын аймагай Ноёхон тосхоной соёлой байшангай методист Сэсэгма Аюшеева гэгшэд тайзан дээрэ гаража, һайшаалда хүртөө.

Элдэр һайхан хүдэлсэтэй, эрбэгэнүүр урин харасатай, ялаганаһан улаан тэрлиг, үһэтэй малгай үмдэһэн нариихан басаган тон түрүүн үбгэд, хүгшэдһөө эхилээд, эндэ сугларaад байһан зониие сагаан морин жэлээр амаршалба. Энэмнай Улаан-Үдын 3-дахи дунда һургуулиин шаби Оюна Дымчикова байба.

Хэжэнгын районой Могсохон һууринда түмэр могой жэлдэ түрэһэн, мүнөө багшанарай институдай хэлэ бэшэгэй факультедэй хоёрдохи курсда һурадаг Лариса Будажапова «Амаршалгын хатар» гүйсэдхөөд, «Сэлгеэхэн Моозой» гэһэн дуу дуулаба. Лариса хадамда гараадүй гэжэ наада хүтэлэгшэ хүбүүдтэ найдал олгуулан дуулгаба. Тэрэ Дондок Улзытуевай шүлэгүүдтэ, Хоца Намсараевай зохёолнуудта дуратай юм байна. Наадаяа дүүргэхэдэнь харагшадай нэгэн сэбэр дангинада баглаа сэсэг барюулаа.

Саашань Агын дангинар Снежина Дондокова, Сэсэг Тумурова, Жаргалма Базарсадаева, Бэлигма Бадмажапова гэгшэд уран шадабари, һайхан зангаа харуулба. Тэдэнэй һаргама сэбэр шарайнууд тухай хэлэлтэгүй юм ааб даа. Мүн лэ Агын Сагаан Шулуутай нютагһаа ерэһэн Аюша Цырендоржина үнэр баян түрэл арадаа Сагаан түмэр морин жэлээр амаршалаад, таряа талхамнай ургасатай, хүбүүд басагаднай бэлигтэй байг гэхэшэлэн үреэбэ. Арһан малгай, хүхэ дэгэл үмдэһэн Аюшамнай оройдоол арбан дүрбэ наһатайхан байшаба.

Хоёрдохи үдэртөө жюриин шиидхэбэреэр шэлэгдэһэн 15 басагад мүрысөөгөө үргэлжэлүүлээ. Энэ удаа тэдэнэр таба табаараа гаража, тудаһан хүгжэм доро хатар гүйсэдхөө, арадай дуунуудые дуулажа мүрысөө, өөрынгөө угай үенүүдые тоолоо, сагаан эдеэ яагаад бэлдэдэг тухай хөөрөө. Мүн гэртээ бэлдэжэ, харагшадые, жюриин гэшүүдые гайхуулха гэһэн нэгэ нэгэ наада, шадабари, шэдинүүдээ дууһан гаргаа.

Хоёр үдэрэй дүн гаргахада, багшанарай институдай студентка, Хэжэнгэ нютагай Лариса Будажапова «Сагаан һарын дангина» болобо. Тэрээндэ тусхай захилаар Япон орондо выставкэдэ эльгээгдэхэ буряад тэрлиг, 800 түхэригэй зүүдхэл, гоёолтонуудтайгаар бэригдэхэ юм. Тиихэдэ «Байкалтурист» нэгэдэл тэрээндэ уран зурааша В. Базаровай бүтээһэн шаажан табаг, 1000 түхэриг мүнгэн шантайгаар барюулаа. Студентнэрэй отрядуудай штаб, эрдэмэй үйлэдбэриин «Прогресс» нэгэдэл тус тустаа нэгэ нэгэ проигрывательнүүдые Ларисада үгөө. Арад зоной һайшаалда хүртэһэн Агын Аюша Цырендоржина хоёрдохи һууридa гараа. Тэрэ Вьетнам ошохо путевкоор шагнагдаба. Мүн лэ Ага нютагай Цыбигмид Дамдинжапова III һуурида гаража, баһал тусхай бэлэг шагналда хүртэхэ ёһоороо хүртэбэ. Энэ дангинамнай дүрбэн үхибүүдэй эхэ юм гэжэ нэмэелши. Тиихэдэ «Бурятагропромсоюз» Ивалгын совхоз-техникумэй Эржэн Цырендоржиевада МНР ошохо таба дахин путевко, 1200 түхэригэй сэнтэй буряад хубсаһа зүүдхэл, шэмэглэлтэйгээр барюулаа.

Энэ һайхан һайндэрые Петр Шаблин түрүүтэй эмхидхэлэй комитет бэлдээ. Бата Баяртуев найруулен табяа, уран шэмэглэлыень Т. Шантанова, Н. Пурбуев бүтээгээ, Владимир Гунзынов Людмила Цыбикова хоёр хүтэлөө гэжэ нэмэе.

Н. БАДМАРИНЧИНОВ.

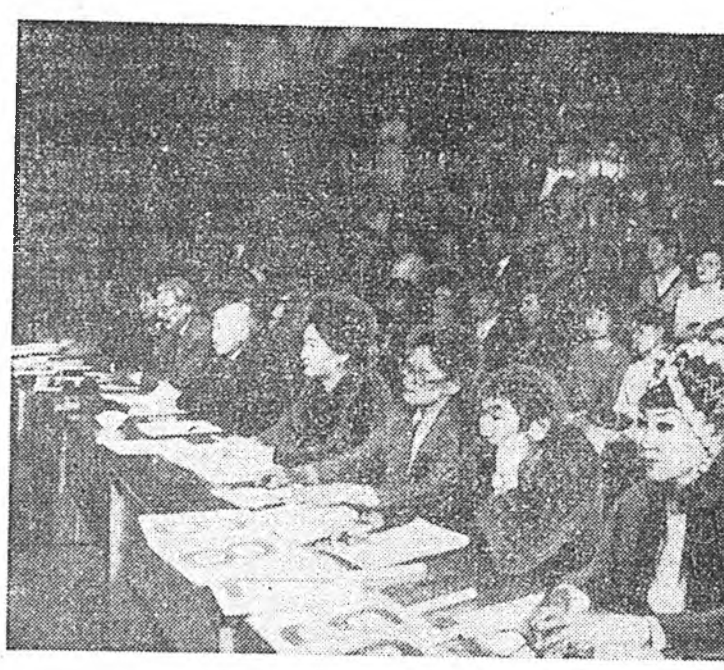

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: искусство шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат Д. С. Дугаров түрүүтэй жюриин гэшүүд, харагшад; «Сагаан һарын дангина» болоһон Лариса Будажапова; арад зоной һайшаалда хүртэһэн Агын Аюша дангина (А. Цырендоржина).

В. ГАРМАЕВАЙ фотонууд.

Спорт — Спорт

ДЭЛХЭЙН ЧЕМПИОНУУД БОЛОБО

Холын зайда урилдалгаар дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысөөн Франциин Экс-ле-Бен хотодо үнгэргэгдэһэн байна. Дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэдэг болоһон энэ мүрысөөндэ олон оронуудай суглуулагдамал команданууд хабаадалсана. Арбан наймадахияа үнгэргэгдэжэ эхилһэн энэ урилдаанда СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүд хабаадалсана.

Совет ороной эхэнэрнүүдэй командын бүридэлдэ нютагаймнай басаган, уласхоорондын классай СССР-эй спортын мастер Татьяна Позднякова, Уфагай Надежда Галямова, Ульяновскын Ольга Назаркина, Волгоградай Елена Романова, Алма-Атагай Наталья Сорокивская, Вильнюсай Регина Чистякова гэгшэд абтаһан байгаа.

Советскэ Союзай суглуулагдамал командын гэшүүд үнгэрэгшэ субботын үдэр үнгэргэгдэһэн урилдаанда шалгаржа, командаараа дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Мүн Эхэ оронойнгоо эрэшүүлэй суглуулагдамал командын бүридэлдэ Улаан-Үдын түлөөлэгшэ, СССР-эй спортын мастер Геннадий Темников, Челябинскын Евгений Жеребин, Ярославлиин Сергей Смирнов, Тбилисиин Олег Стрижаков, Винницын Олег Сыроежко, Саранскын Михаил Храмов, Чебоксарай Николай Чамеев гэгшэд оруулагдаһан байгаа. Эдэнэр лэ Эхэ оронойнгоо нэрэ солые эдэ үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэжэ байгаа урилдаанда хамгаалха болоно.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ТОБШОХОНООР...

ДЗЮ-ДО. «Динамо» бүлгэмэй Россин соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Иваново хотодо боложо, 22 командын 200 гаран дзюдоист хабаадаба. Буряадай АССР-эй «Динамо» бүлгэмэй команда һайнаар мүрысэжэ, хоёрдохи һуури эзэлһэн байгаа. Энэ талаар тернер Александр Лелиликов ехэ габьяатай.

Хубиин тоосоогоор Зүүн Сибириин технологическа институдай студент Евгений Пластинин Россин соведэй чемпион болоо, Дмитрий Медведев 2-дохи һуури эзэлээ. Улаан-Үдын түмэр замай техникумэй һурагшад Александр Демидов, Олег Приходько гэгшэд мүнгэн, бронзо медальнуудаар шагнагдаа.

ХҮНДЭ АТЛЕТИКЭ. Профсоюзуудай спортын бүлгэмэй областной соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Буряадай хүдөө ажахын институдай спортын зал соо болобо. Монголой Дархан хотын хүндэ атледүүд хабаадаһан байгаа.

Мүрысөөнэй дүнгүүдые соголходо, ЛВРЗ-гэй спортклубай түлөөлэгшэд илажа, кубогаар шагнагдаба. Авиационно заводой «Забайкалец» гэжэ спортклубай атледүүд хоёрдохи, Загарайн районой Шэнэ-Бэрээнэй түлөөлэгшэд гурбадахи һууринуудые эзэлээ.

Хубиин тоосоогоор Александр Лагерев, Дмитрий Пакеев, Олег Феоктистов, Дархандабаа, Батчулуун, Евгений Ставчук, Вячеслав Полторыхин, Юрий Островский болон бусад чемпионой нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэбэ.

* * *

Хүндэ атлетикээр Шэнэ-Бэрээнэй түрүү һуури эзэлхын түлөө нээмэл мүрысөөн һаяхан боложо, авиационно болон локомотив-вагон засабарилгын заводуудай, Гусиноозерскын ГРЭС-эй команданууд хабаадаһан байгаа. Командна тоосоогоор авиационно заводойхид шалгарба.

Хубиин мүрысөөндэ Холбоолжоной уурхайн түмэршэ дархан, спортын мастер Владимир Богданов угзаран үргэхэдөө, 131 килограмм абажа, республикын шэнэ рекорд тогтоогоо. Тэрэ спортын мастер Николай Огаревскиин урдын рекордые 1 килограммаар үлүүлһэн байха юм.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

Һаяхан Улаан-Үдэ городто болоо үнгэрһэн КПСС-эй областной комитедэй табадахи пленум дээрэ нүхэр А. М. Беляковой хэһэн элидхэлые газетэ мүнөөдэрэйнгөө номерто «Шэнэ эрхэ байдалда хүдэлжэ һураха» гэһэн гаршаг доро нийтэлбэ.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай эрдэмэй түбэй партийна нээмэл суглаанай 1990 оной февралиин 14-дэ баталан абаһан тогтоолые республикын партийна организацинуудта зүбшэн хэлсэһэн тухай асуудалаар А. П. Чукреевэй пленум дээрэ хэһэн элидхэлһээ тоосоон, «КПСС-эй Буряадай обкомой хүдэлмэри тухай партиин ветерануудай бэшэгые шалгалгын дүнгүүд тухай» комиссиин түрүүлэгшэ В. Б. Базаровай элидхэл газетын мүнөөдэрэй номерто тунхаглагдаба.

Газетын мүнөөдэрэй номерой дүрбэдэхи хуудаһанда соёлой һонинуудай, спортын тобшо мэдээсэлнүүдэй суглуулбари, соносхолнууд барлагданхай.

Сэнхир экран

СРЕДА, 28

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—Мультфильм. 10.05—«Любимец публики»—үхибүүдтэ фильм. 11.25—Арадай уран бэлигэй телепрограммануудай «Һолонго» гэһэн уласхоорондын VIII фестиваль (ФРГ). 12.00—Баримтата фильмүүд. 12.50—Концерт. 13.30—Время. 14.00—«А дольше всего продержалась душа»—баримтата фильм. 14.50—Ашхабад хотын хүүгэдэй филармониин скрипачнуудай ансамблиин концерт. 15.20—«Без дублей»—баримтата фильм. 17.30—Чилидэ һүнгалтын урдахи байдал, мүн, наци болон тэрэнэй ёһо заншалнуудые һэргээхэ тухай баримтата фильм. 18.00—Мультфильм. 18.10—«Амар сайн, хүгжэм!». 18.25—Хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 19.25—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 19.30—Время. 20.00—В. Егоровой дуунууд. 20.30—Кинопанорама. 22.00—Время. 22.30—Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40—СССР-эй арадай артист. А. Папанов тухай баримтата фильм. 23.35—Шэнэ һонин. 24.00—Футболоор нүхэр ёһоной уулзалга. СССР-эй ба Голландиин суглуулагдамал команданууд.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 10.00—Үглөөнэй гимнастика. 10.15, 12.50—Немец хэлэн. 10.45—Россин хатарай ансамблиин концерт. 11.25—«Два капитана»—6 серитэй уран һайханай фильм. 3-дахи сери. 13.20—Кайсын Кулиев тухай. 14.05—«Варькина земля»—уран һайханай фильм. 3-дахи сери. УЛААН-УДЭ. 18.05—Мультфильмнүүд. 18.25—Орёо хүшэр эрхэ байдалда Сандружинануудай хүдэлмэри тухай. 18.55—Байгал. 19.15—«Алтанбулаг»—альманах. 19.50—БАМ-ай белорус барилгашад тухай хөөрөөн. 20.20—«Талын галнууд»—тележурнал (буряадаар). МОСКВА. 21.10—Соносхолнууд Мэдээсэлнүүд. 21.15—«Амгалан нойрсогты, багашуул!». 21.30—СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ.

Кино, театрнуудта

Театр оперы и балета
Золотой цыпленок — в 12, Ренессанс — в 19.

Бурятский драматический театр имени Х. Намсараева.
Закрытие Сагаан һарын найр (Праздник Белого месяца) — в 18.

Русский театр драмы
Диоген — в 18.

Бурятская филармония
ДК «Рассвет» (п. авиазавода) — гастроли в СССР — концерт певца из Австрии Бориса Рубашкина — в 20.

«Дружба»
Не помню лица твоего — в 10, Криминальный квартет, рок и фортуна — в 11-30, 14-40, 18, 21.

«Родина»
Красный галстук — в 10, 16, Дом на Кэролл стрит, вилла «Орхидея» — в 12-30, 18-10, Враг мой — в 21-40.

«Прогресс»
Красный зал — Криминальный квартет, рок и фортуна — в 9-30, 12-20, 15-20, 18-20, 21-20. Зеленый зал — Данди по прозвищу Крокодил — в 9-40, 15-20, 19-30, Мультфильмы — в 11-40, Крокодил Данди-II в 13-10, 17-20, 21-30.

«Октябрь»
Смех и горе у бела моря — в 9-40, 11-20, Налево от лифта, Кингсайз — в 13, 16-20, 19-40.

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-67; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана ... канской типографией ... издата Бурятской ... ректор 2-40-45. Н-03391. № 72.